

อมตะธรรมนิยาย
จากปลายปากกาของ ภิกขุ ปัญญานันทะ

กรรม

สนอง

กรรม

กรรม สนองกรรม

ภิกขุ ปัญญานันทะ

กรรม สนองกรรม

ภิกขุ ปัญญานันทะ

จัดพิมพ์โดย

กองทุนปัญญานันทธรรม
ศูนย์สืบอายุพระพุทธศาสนา
วัดชลประทานรังสฤษฎ์

ท่านผู้ใดเห็นคุณค่าของหนังสือนี้
ประสงค์จะช่วยเหลือแพร่เป็นธรรมทาน

ติดต่อโดยตรงได้ที่

ศูนย์สืบอายุพระพุทธศาสนา
วัดชลประทานรังสฤษฎ์

อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี ๑๑๑๒๐

โทร. ๔๘๔-๔๘๔๔, ๔๘๔-๓๐๗๔

อาสาสมัครจัดทำต้นฉบับคอมพิวเตอร์ :
อริยญา เชนยพาณิชย์, อารยา ขุนสวัสดิ์

พิมพ์ครั้งที่ ๑ : พฤศจิกายน ๒๕๒๖

จำนวน ๑๒,๐๐๐ เล่ม

แม่พิมพ์ โดย สุนทรพิสัย

โทร. ๘๐๓-๒๒๔๗

พิมพ์ที่ : บริษัท พิมพ์ดี จำกัด

โทร. ๘๐๓-๒๒๔๔-๗

อนุโมทนา

หนังสือเรื่อง“กรรมสนองกรรม” ได้เขียนขึ้นสมัยที่อยู่วัดอุโมงค์ หรือสวนพุทธธรรมที่เชียงใหม่ เหตุที่ได้เขียนเรื่องนี้ขึ้นก็เพราะได้อ่านหนังสือของ Paul Carus นักประพันธ์อเมริกัน ซึ่งเขียนหนังสือพุทธศาสนาหลายเล่ม ที่โด่งดังและสำคัญก็คือ Gospel of Buddha แต่งดีมากได้ใช้อ่านเพื่อเรียนภาษาอังกฤษ

เมื่ออ่านแล้วก็รู้สึกชอบใจ เลยเขียน... ไม่ได้แปลตัวต่อตัว แต่อ่านเข้าใจแล้วเขียนในรูปภาษาไทย ทำตามแบบคุณหลวงวิจิตรวาทการ ชั้นแรกก็ลงในหนังสือพิมพ์“ชาวพุทธ” เป็นตอนๆ จนจบ แล้วก็มีคนเอาไปพิมพ์แจกในงานต่างๆ หลายที่หลายแห่ง จนจำไม่ได้ว่ากี่ครั้งกี่หน บัดนี้จะได้มีการพิมพ์เผยแพร่ขึ้นอีกก็ดีใจ ขออนุโมทนา

หนังสือเล่มนี้ เป็นหนังสือที่ชาวพุทธควรอ่าน เพราะเป็นเรื่องเตือนจิตสะกิดใจ ให้เห็นกฎแห่งกรรมว่า “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” “เราจะหนีจากผลกรรมที่ทำไว้ไม่ได้เป็นอันขาด” ขอให้ผู้ที่ได้รับหนังสือนี้ไป จงอ่าน... ให้ลูกของท่านอ่าน เพื่อเขาจะได้เกิดความนึกคิดในเรื่อง“กฎแห่งกรรม”แล้วจะได้ช่วยกันทำความดีตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าต่อไป

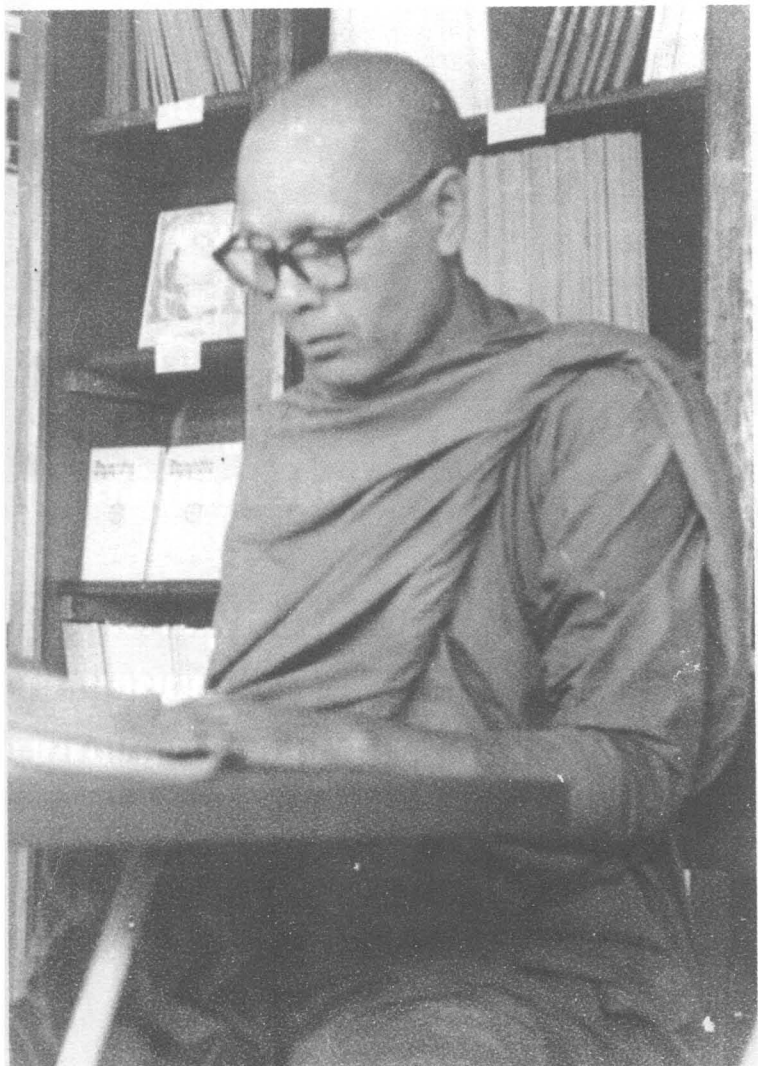
พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ)

๑ พฤศจิกายน ๒๕๔๒

กรรมสนองกรรม

ภิกขุ ปัญญานันทะ

เรียบเรียง พ.ศ. ๒๔๙๙

ใจเป็นผู้นำทุกสิ่งทุกอย่าง
ใจเป็นใหญ่
ทุกอย่างสำเร็จได้ด้วยใจ

ถ้าคนเรามีใจบริสุทธิ์
การพูด การกระทำ
ก็พลอยบริสุทธิ์ไปด้วย

เพราะการพูดการกระทำ
อันบริสุทธิ์นั้น
ความสุบยอมตามสนองเขา
เหมือนเงาติดตามตน

บทนำ

พาราณสี ---

ณ แผ่นดินชมพูทวีป อันได้ชื่อว่าเป็นเมืองแม่ของศาสนาและอารยธรรมในครั้งกระโน้นมีความมั่งคั่งมาก อุดมไปด้วยทรัพย์ในดินสินในน้ำ บ้านเมืองใหญ่ๆ เช่น สาวตถี โกสัมพี และ พาราณสี เป็นต้น เป็นเมืองที่มากด้วยผู้คน พลเมืองและการค้าขาย ประชาชนมีการเป็นอยู่อย่างสงบสุข การเดินทางไปมาค้าขายระหว่างแคว้นต่างๆ ก็ปราศจากนานาภัย ที่เป็นเช่นนั้นเพราะประชาชนส่วนมากเคารพหนักแน่นในศาสนา มีศาสนาเป็นแนวทางดำเนินชีวิต เขาถือเรื่องทางใจเป็นสิ่งสำคัญกว่าทางกาย

ในสมัยใดชาวโลกสนใจเรื่องของกายมากกว่าเรื่องของใจแล้ว สมัยนั้นมีความยุ่งยากมาก สมัยใดคนสนใจเรื่องใจมาก สมัยนั้นย่อมสงบสุข ใจจึงสำคัญกว่ากาย ศาสนาเป็นเหมือนอาการประดับใจ ทำให้ใจสูงพ้นจากระดับของความชั่ว ความเศร้าหมอง ทุกคนจึงต้องมีศาสนาเป็นหัวใจ ถ้าใจดีแล้วกายก็ดีด้วย ถ้าใจชั่วแล้วกายย่อมชั่วด้วย นี่เป็นความจริงแท้ ความทุกข์ สุข ชั่ว ดี อยู่ที่ใจของเราเอง

ในขณะที่ความชั่วเข้าสิงใจเรา ก็รู้สึกเป็นทุกข์ร้อนใจ เพราะความชั่วเปรียบเหมือนผีร้าย ขณะใดความดีอยู่ที่ใจก็สงบ

กรรมสนองกรรม

เพราะความดีเป็นพระ พระนำความดีมาให้ ผีนำความร้ายมาให้ คนชั่วเป็นลูกศิษย์ของผี คนดีเป็นลูกศิษย์ของพระ เลือกเอาเถิด

เมืองพาราณสี นอกจากจะเป็นศูนย์กลางของการค้าแล้วยังเป็นเสมือนศูนย์กลางของชมพูทวีปด้วย ตัวเมืองนี้ตั้งอยู่บนฝั่งขวาของแม่น้ำคงคา ซึ่งชาวอินเดียว่าหลังไหลมาจากสรวงสวรรค์ พาราณสีจึงเป็นปูชนียสถานของพราหมณ์ ในเมืองมีเทวสถานมากมายรายสะพรั่งสองฟากฝั่งคงคา

ในยามเย็นจะเห็นประชาชนทุกเพศทุกวัยเดินลงสู่ท่อน้ำ เพื่อนมัสการแม่คงคาบ้าง เพื่อเอาน้ำรดหัวลูบหน้า อาบตี้ม ชำระบาปบ้าง นักบวชที่ผมยาร่างกายแปดเปื้อนด้วยฝุ่นละออง นั่งหลับตาชักลูกประคำ ปากก็พร่ำภาวนาเสียงพึมพำ พราหมณ์เฒ่าหนึ่งได้ร่มคันใหญ่ อ่านคัมภีร์พระเวทจนคอเป็นเอ็น มีนางพราหมณ์นั่งฟังอยู่ข้างๆ ด้วยความตั้งใจ พอจบบทจบตอนหนึ่ง เขาก็มีสีหน้าท่าที่อึมเิบสบายใจ

ณ ริมฝั่งแม่คงคานี้ แทบทุกวันเราจักเห็นมีคนช่วยกันกองฟืนกองใหญ่ แล้วสักครู่ก็พากันหามเตียงนอนซึ่งมีซากศพคลุมผ้าอยู่บนนั้น พอมมาถึงกองฟืนก็วางลงไปทั้งเตียง แล้วญาติของผู้ตายก็พากันลงสู่แม่น้ำคงคากระแสนาล้างบาปมลทิน ขึ้นจากน้ำครองผ้าขาวใหม่เอี่ยม แล้วเดินรอบเชิงตะกอนสามรอบ ทูบหม้อน้ำที่ถือมาให้แตกและจุดไฟเผาสุริระ ครั้นเผาแล้วก็

กรรมสนองกรรม

ช่วยกันกวาดเก้าอี้ถ่านทิ้งลงไปใต้อาคารน้ำคงคา เป็นอันเสร็จกิจ พิธีเผาศพ เป็นการเผาศพที่ลงทุนน้อย แต่ได้ผลใหม่เป็นข้าเถาเหมือนกัน

เมืองไทยเรา เวลามีคนตายนิยมเก็บศพไว้หลายๆวัน จนเน่า มีการเลี้ยงเหล้าเลี้ยงข้าวเป็นการใหญ่ มีการเล่นการพนัน, มหรสพ, รำวง รำเวียน เฮฮากันราวกับว่าคนที่ตายนั้นเป็นคนที่ชั่วร้ายขนาดหนัก ตายเสียตึก พวกที่อยู่ข้างหลัง จึงแสดงความยินดีรีนเริงกันใหญ่ ทั้งนี้เป็นการเปลืองเงิน เปลืองทองเปลืองเวลา และเท่ากับปลุกความเลวร้ายให้แก่คนใจร้ายด้วย เป็นเรื่องที่ควรแก้ไขกันได้แล้ว บางทีศพนั้นเป็นศพพระซึ่งควรเผาอย่างง่าย ๆ ให้สมกับเป็นศพของผู้สละโลกแล้ว เยี่ยงแบบในพุทธกาล พวกเราก็กลับเผาเสียกัน ลงทุนเอาเงินเผาทั้งเสียเป็นจำนวนมาก พอที่จะเลี้ยงคนจนๆ ได้สักร้อยครอบครัวเป็นเวลาหนึ่งเดือน

นอกจากพาราณสีจักเป็นบุญจาริกภูมิแห่งพราหมณ์แล้ว ยังเป็นบุญสถานของชาวพุทธด้วย เพราะสถานที่อันไกลไปจากตัวเมืองด้านเหนือ ราวๆ ๖ ไมล์ เป็นสถานที่ที่พระพุทธองค์ได้แสดงพระธรรมเทศนาเป็นครั้งแรก ตรงนั้นเรียกว่า "อิสิปตนมฤคทายวัน" เป็นป่าร่มรื่นน่าอภิรมย์ ซึ่งพระองค์ได้พำนักจำพรรษาอยู่ตลอดกาลฤดูฝน และทรงได้สาธุศิษย์อันเป็นผู้มั่งคั่งของพาราณสี ถึง ๖๐ คน

กรรมสนองกรรม

คนเหล่านี้แม้เขาจะเป็นคนหนุ่มที่อุดมทรัพย์ศฤงคาร แต่ก็ได้เห็นภัยแห่งชีวิตในสังสารวัฏฏ์ จึงได้สละออกจากกามเสีย แล้วไปบวชเจริญรอยตามสมเด็จพระสมณโคดม ครองชีวิตตามทางของพระอรหันต์ ออกพรรษาแล้วก็พากันเดินทางไปทำงานอันเป็นประโยชน์แก่ชีวิตต่อไป พาราณสีจึงได้ชื่อว่าเป็นเมืองที่ธรรมจักรได้เริ่มหมุนเป็นครั้งแรก เป็นเมืองสำคัญของชาวพุทธเช่นเดียวกับของชาวฮินดู

พื้นภูมิประเทศ ห่างจากตัวเมืองออกไปเป็นที่ราบเหมาะแก่การเพาะปลูก หน้าฝนชาวนา ก็ปลูกข้าวเจ้าเต็มไปหมดทั้งทุ่ง พอหน้าหนาวก็เก็บเกี่ยวข้าวเจ้าแล้วก็ปลูกข้าวสาลี, ข้าวโพด, ถั่ว, งา และพืชผัก ชาวพาราณสีขยันทำกิน มิได้ปล่อยชีวิตให้ตกหลุมอบายมุข การดื่มเหล้า, เล่นการพนัน, เทียวหาหญิงบำเรอกาม ตลอดจนการสำราญฟุ้งเฟ้อ เป็นสิ่งที่หาได้ยากในเมืองพาราณสี พาราณสีจึงเป็นเมืองที่สงบสุขแห่งหนึ่งในโลก

พระราชผู้ครองประเทศ เป็นพระราชแห่งประชาธิปไตย เป็นระบบประชาธิปไตยที่เป็นไปตามความต้องการของมหาชน กล่าวได้ว่า เป็นประชาธิปไตยจริงๆ ที่มีราชาเป็นประมุข มีขุนพลสัตยานันท์เป็นผู้ว่าราชการแผ่นดินแทน ท่านขุนพลเป็นคนดีแท้ มีวัตรมั่นคงอยู่ในศีลห้าจริงๆ เป็นนักเสพผัก และไม่แตะต้องของมีนเมาอย่างเด็ดขาด มีภรรยาเพียง

กรรมสนองกรรม

คนเดียวและไม่เคยยุ่งกับผู้หญิงอื่น ครองชีพอ่าง่ายๆ แม้ตนเป็นขุนพลของแคว้นผู้มีอำนาจมากจักทำอะไรก็ได้ แต่ก็ไม่เคยใช้อำนาจของตนทำให้ใครเดือดร้อนเลย เป็นผู้บูชาความบริสุทธิ์ด้วย ตั้งแต่เป็นขุนพลมา ฐานะทางครอบครัวไม่ร่ำรวยสมบัติ แต่ต้องการความดี เพราะท่านคิดว่า “เราเป็นหัวหน้าแถว ถ้าเราคดแล้ว แม้จักบอกให้คนอื่นตรง มันก็ตรงไม่ได้ ถ้าเราไม่ถือธรรมะแล้ว จักไปบอกให้คนอื่นถือธรรมะ ใครเขาจักเลื่อมใส”

เมื่อประชาชนดี ผู้ปกครองดี ประมุขนำดี บ้านเมืองก็สงบเรียบร้อยเป็นปกติสุขเสมอมา

แต่ในสังคมมนุษย์นี้ไม่ว่าสมัยไหน ถึงแม้จะได้ชื่อว่า เป็นสังคมที่มีแต่ความสงบสุข เต็มไปด้วยคนดีก็ตาม ที่จะไม่มีความยากจนคับแค้น ไม่มีการเอารัดเอาเปรียบกันอย่าง ยุติธรรมเลยนั้น เป็นไปไม่ได้ เพราะในโลกนี้ทุกข์-สุข, ชั่ว-ดี เป็นของคู่กัน เมืองพาราณสีที่กล่าวถึงนั้นก็เช่นเดียวกัน

มีเรื่องตัวอย่าง ที่ควรจักเล่าสู่กันฟังเรื่องหนึ่ง ดังท่านจักได้สดับต่อไปนี้

สัตว์ทั้งหลาย
เป็นผู้มีกรรมเป็นของตน

เป็นทายาทแห่งกรรม
มีกรรมเป็นกำเนิด
มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์
มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย

กระทำความใดไว้
ดีก็ตาม ชั่วก็ตาม
จักเป็นผู้รับผลแห่งกรรมนั้น

เกวียนข้าวของทะเล

วันหนึ่งภายหลังฤดูฝนผ่านไปแล้ว ชาวนาทั้งหลายได้เก็บเกี่ยวผลอันเกิดจากความพยายามของตน แล้วต่างก็ขนฟืนไปไว้ในยุ้งฉางของตน รอโอกาสว่าราคาดีเมื่อไรจักได้ขายแลกเป็นเงิน และจักได้นำเงินนั้นไปเสียค่าเช่านาและค่าใช้จ่ายเลี้ยงชีวิตในครอบครัว

มีชาวนาจำนวนไม่น้อยที่ไม่มีที่ดินเป็นของตัวเอง ต้องเช่าทำจากเศรษฐีมั่งคั่งในเมืองทั้งนั้น พวกเจ้าของที่ดินไม่ต้องทำอะไร นอกจากคอยรับปันผลประโยชน์จากพวกชาวนาผู้ยากจนที่ต้องลงทุนลงแรงทำนา เมื่อทำได้แล้วผู้เป็นเจ้าของที่ดินตามสิทธิในกระดาษก็มาแบ่งเอาผลไปครึ่งหนึ่งบ้าง สามในสี่บ้าง แต่ชาวนาผู้ยากจนทั้งหลายก็ต้องจำใจอดทน เพราะถ้าไม่ยอมทำเช่นนั้นก็ไม่รู้จะทำอะไร

บ่ายวันหนึ่ง พันทุ คหบดีผู้มั่งคั่ง ซึ่งเป็นพ่อค้าเพชรพลอย เป็นเจ้าของที่ดินอันมหาศาล เดินทางจากโกสัมพีบ้านของเขาไปยังพาราณสีด้วยกิจการค้าโดยรถม้าส่วนตัวของเขา พันทุผู้นี้มีความร่ำรวยมากพอๆ กับการเห็นแก่ตัว มีความฉลาดพอๆ กับการคิดโกงใจร้าย ถึงเขาจะเกิดในตระกูลพราหมณ์ แต่เขาก็ไม่มีนิสัยเป็นพราหมณ์ เขาชอบการค้า

กรรมสนองกรรม

เยี่ยงพวกพ่อค้าทั้งหลาย เพราะเป็นคนขยันในการค้า และรู้จักเก็บมากกว่าจ่ายจึงร่ำรวย ปกติเขามักเข้าไปในเมืองพาราณสีบ่อยๆ ด้วยธุรกิจการค้า และไปเก็บดอกเบี้ยเงินกู้ เขามักเดินทางโดยรถม้า ไปลำพังกับคนขับรถของเขาเท่านั้น

บ่ายวันนั้นการเดินทางขลุกลั่นเล็กน้อย เพราะทางขรุขระเป็นหลุมเป็นหล่มเนื่องจากฤดูฝนเพิ่งผ่านไป แต่ถึงกระนั้นการเดินทางก็เป็นไปโดยปกติเรื่อยมา จนกระทั่งเห็นยอดเทวาลัยริมฝั่งน้ำ แล้วพันทุก็ได้เห็นนักบวชผู้หนึ่งเดินอยู่ข้างหน้าด้วยอาการอันสงบ ตามองต่ำ มุ่งหน้าไปสู่พาราณสีเช่นเดียวกัน

แม้พันทุจักเคยเห็นนักบวชมาบ่อยๆ แล้วจนเคยชินแต่ครั้งมาเห็นนักบวชรูปนี้เข้า ก็รู้สึกกิริยาอาการของท่านผู้นี้น่าสนใจน่าทำความรู้จักด้วย พันทุจึงสั่งให้หยุดรถเพื่อรับสมณะรูปนั้นไปด้วย แต่เพราะสำคัญตนว่าเป็นพราหมณ์โดยชาติ เป็นวรรณะสูง จึงมิได้ลงจากรถไปเชิญสมณะรูปนั้นเพียงแต่ถามไปว่า “สมณะ ท่านกำลังจะเดินทางไปไหน?”

ด้วยสำเนียงอันนุ่มนวลและแจ่มใส นักบวชรูปนั้นตอบเพียงสั้นๆ ว่า “อาตมภาพจักไปพาราณสี”

“ถ้าเช่นนั้น เราก็กำลังไปสู่จุดหมายอันเดียวกัน ขอเชิญท่านขึ้นรถไปด้วยกันเถิด”

“ขอบใจท่านผู้อารี” พูดแล้วนักบวชนั้นก็ก้าวขึ้นนั่งเคียงพันทุ

กรรมสนองกรรม

รถออกเดินทางต่อไปตามถนนอันขรุขระ พันทุมิความสนใจในอาการสงบเยือกเย็นของนักบวชรูปนี้มาก จึงได้ชวนสนทนาขึ้นก่อน

“ขอภัยเกิดสมณะ ข้าพเจ้าสนใจในจริยาอันน่าเลื่อมใสของท่านมาก ทำให้ใคร่ทราบว่ ท่านเป็นศิษย์ของใคร”

นักบวชหันมามองผู้ถามอย่างเข้มข้ม สักครู่หนึ่งจึงตอบว่า “สมณโคตมแห่งศากยวงศ์ คือศาสดาของอาตมภาพ”

“ขอภัยอีกครั้ง ข้าพเจ้าใคร่ทราบนามของท่านด้วย”

“อาตมภาพ นารทะ แล้วท่านเล่า?”

“ข้าพเจ้า พันทุ”

การสนทนาเริ่มจะออกกรส พันทุขยับกายชิดริมที่นั่งเอียงกายฟังพนักในท่าตามสบายอย่างถื่อดี เขาเลิกคิ้วแล้วซักถามต่อไปว่า “ดูรูปร่างท่านก็ยังไม่หนุ่มแน่นอันอยู่ในวัยอันควรหาความรื่นรมย์เยี่ยงคนหนุ่ม เหตุไฉนท่านจึงสละบ้านเรือนมามีชีวิตเช่นนี้เล่า”

“อาตมภาพ สละโลกียวิสัย เพราะได้สดับคำสอนของพระสมณโคตม ว่า

๑. โลกอันขรณำไป ไม่ยั่งยืน

๒. โลกไม่มีผู้ป้องกัน ไม่เป็นใหญ่เฉพาะตน

๓. โลกไม่มีอะไรเป็นของตน ควรละทิ้งทั้งปวง

๔. โลกพร่องเป็นนิตย์ ไม่รู้ฉิม เพราะเป็นทาสแห่ง

ตัณหา”

กรรมสนองกรรม

พันธุฆมวดคิ้ว เพราะไม่เข้าใจในข้อธรรมทั้งสี่นั้น เขาถามต่อไปว่า “เพียงแต่ฟังคำสอนเท่านั้น ท่านก็ออกบวชเสียหรือ?”

พระนารทะรู้ว่า พันธุหาได้เข้าใจในข้อธรรมนั้นดีพอไม่ จึงอธิบายว่า “คำสอนแต่เพียงเท่านั้นแหละคือความจริงแท้ของชีวิต ขอให้คิดดูเถิด ร่างกายของสัตว์ทั้งหลายย่อมก้าวไปสู่ความแก่ ความเจ็บไข้ และความตายในที่สุด ความทรุดโทรมของร่างกายมีอยู่ทุกขณะ แต่คนส่วนมากมองไม่เห็น เพราะความเขลาเมาตน หลงรักในรูปร่าง จนลืมนึกถึงสภาพอันเป็นธรรมดา ถ้าคิดดูแล้วท่านจักเห็นความจริงนี้ได้”

“จริงละ...ข้าพเจ้าพอจะเข้าใจตามที่พระคุณเจ้าชี้แจงนั้นแล้ว” พันธุเปลี่ยนสรรพนามที่ใช้กับพระนารทะทันที พร้อมกับเปลี่ยนกิริยาและน้ำเสียงสุภาพขึ้น “แต่ว่า...” เขาถามต่อไป “เมื่อรู้เช่นนี้แล้ว จะมีประโยชน์อะไรเล่า”

“การรู้แจ้งเห็นความจริงในสิ่งทั้งปวง เป็นจุดหมายสำคัญของพุทธศาสนา เมื่อรู้ว่า ความจริงนั้นร่างกายเราต้องเปลี่ยนแปลงไปสู่ความชรา และถึงความตายในที่สุด เป็นธรรมดาตั้งนี้แล้ว ความเมาในวัย ในความไม่มีโรค ก็จักจางหายไป ความกำหนดก็ค่อยคลายลง ในที่สุดจิตย่อมหลุดพ้นจากความถือมั่น ความหลุดพ้นนี้แหละประเสริฐอย่างยิ่ง”

“ข้าพเจ้าสงสัย.....สงสัยว่าเมื่อจิตหลุดพ้นดังว่านั้นแล้ว

กรรมสนองกรรม

วิญญาณจักไปตั้งอยู่ที่ใดเล่า หรือว่าจะไปรวมอยู่กับพระพรหม?”

พระนารทะนั่งคิดอยู่สักครู่หนึ่งแล้วตอบว่า “ขอท่านจงคิดดูเถิด อันไฟที่ดับหมดเชื้อแล้ว กล่าวไม่ได้ว่ามันไปอยู่ที่ใด ฉันทิ จิตที่หมดกิเลสแล้วก็ฉันทิ ทางพุทธศาสนา มิได้กล่าวว่าพรหมเป็นผู้สร้าง เป็นผู้รักษา แต่พูดถึงพรหมในแง่ของการปฏิบัติว่า พรหมนั้นหมายถึงธรรม ๔ ประการ คือ

เมตตา - प्रारब्धनाให้ผู้อื่นเป็นสุข

กรุณา - प्रारब्धनाช่วยให้เขาพ้นทุกข์

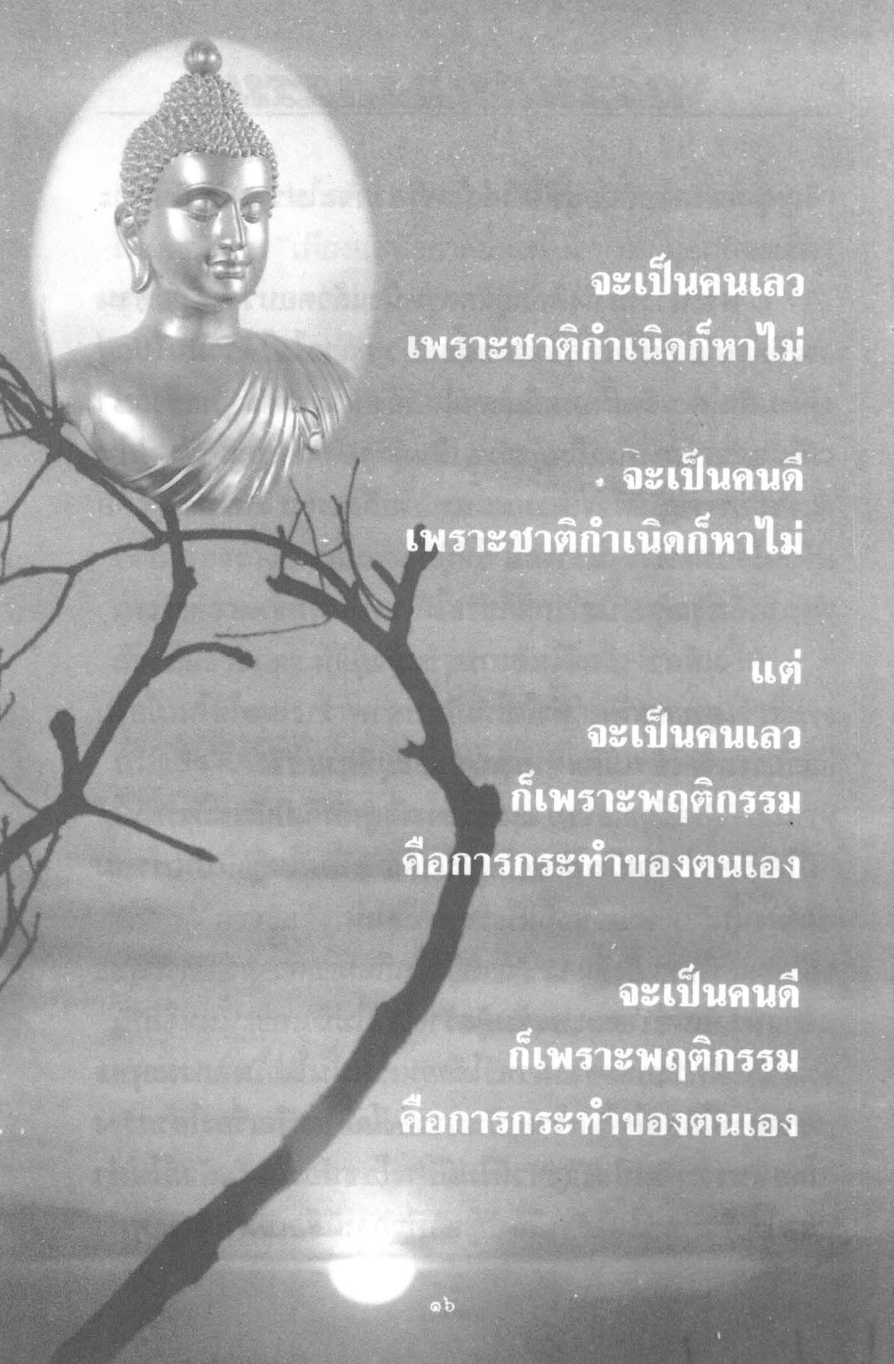
มุทิตา - ยินดีในความสุขของผู้อื่น

อุเบกขา - ทำใจให้เป็นกลาง วางเฉยได้ในเมื่อไม่สามารถจักใช้ เมตตา, กรุณา และมุทิตาแล้ว

ผู้ใดมีคุณธรรม ๔ ประการนี้ ผู้นั้นก็เป็นพระพรหมได้ มิได้เลือก่กว่าจักเป็น ชาย, หญิง, เด็ก หรือผู้ใหญ่ เป็นพรหมได้ทั้งนั้น”

พันธุแย้งขึ้นว่า “ถ้าเช่นนั้นก็หมายความว่า พระพุทธศาสนาสอนว่า พระพรหมผู้สร้างโลกไม่มี...กระนั้นหรือ?”

“พระพุทธศาสนาหาได้สอนเช่นนั้นไม่ ทางพระพุทธศาสนามิได้สนใจในความเป็นมาของโลก หรือเรื่องใครสร้างโลก เพราะมันเป็นปัญหาที่ไม่มีประโยชน์อะไร รู้แล้วก็ไม่ทำคนให้พ้นทุกข์ไปได้ เป็นปัญหาที่วอกวนเสียเปล่า พระพุทธ

จะเป็นคนเลว
เพราะชาติกำเนิดก็หาไม่

จะเป็นคนดี
เพราะชาติกำเนิดก็หาไม่

แต่
จะเป็นคนเลว
ก็เพราะพฤติกรรม
คือการกระทำของตนเอง

จะเป็นคนดี
ก็เพราะพฤติกรรม
คือการกระทำของตนเอง

กรรมสนองกรรม

องค์ท่านสอนให้คิดปัญหาเฉพาะหน้า คือปัญหาของชีวิต เพราะทุกชีวิตเป็นทุกข์ ทนได้ยาก ควรคิดค้นว่า ทุกข์นี้มาจากไหน ทำอย่างไรจึงจักดับทุกข์นี้ได้ นี่แหละเป็นปัญหาสำคัญของพุทธศาสนา พระพุทธองค์ตรัสเสมอว่า ทุกข์และความดับทุกข์ เท่านั้นที่เราสอน”

“แล้วเรื่องสวรรค์เล่า พระสมณโคตมสอนเรื่องสวรรค์อย่างไร”

พระนารทะตอบว่า “สวรรค์ ก็คือความสุขอันเกิดจากกามคุณเท่านั้น ในสวรรค์มีแต่เทวดาบ้างกาม เทวดาองค์เดียวมีเมียนับหมื่น มากเกินไป ไม่ต้องทำอะไรกันละ สวรรค์เปรียบเหมือนขนมหวานที่ใช้ล่อเด็กให้หายร้องเท่านั้น คิดดูเถิด สวรรค์ยังมีความชั่วอยู่ เพราะสวรรค์มีกาม, มีความอยาก, ที่ใดมีความอยากที่นั่นย่อมมีความทุกข์ สวรรค์ยังมีทุกข์เหมือนโลกมนุษย์นี้เอง และคงจะทุกข์มากกว่า เหตุนี้พระพุทธเจ้าจึงมิสอนให้คนมุ่งไปสู่สวรรค์”

“ถ้าเช่นนั้น ท่านสอนให้มุ่งไปสู่ภาวะอันใด?”

“จงฟังให้ดี ท่านผู้เจริญ อาตมภาพกำลังจะพูดถึงเรื่องที่ท่านอาจจะไม่เคยได้ยินได้ฟัง และไม่เคยคิดว่าจะได้ฟังเลย เพราะฉะนั้น ขอให้ฟังและตรองดูให้ดี พระพุทธเจ้าหาได้สอนให้ใครมุ่งไปสู่อะไรไม่ เพราะความมุ่งหมายคือความอยาก ความปรารถนา ตราบใดที่ความอยาก ความปรารถนานั้น

กรรมสนองกรรม

มีอยู่ ก็มีทุกข์ ไม่สมอยากก็เป็นทุกข์ สมอยากแล้วก็ทุกข์เกรงจะสูญเสีย พระองค์สอนธรรมที่ตรงกันข้ามกับความอยาก สอนให้ทำลายความอยาก ทำให้ให้หมดจดจากเครื่องเศร้าหมอง หมดความยินดียินร้ายอันเป็นอารมณ์โลก อยู่ในโลกอย่างรู้เท่าทันต่อเหตุการณ์ มีใจสงบคงที่อยู่เสมอ นี่คือหลักธรรมของพระองค์”

พันทุแย้งว่า “อันคนเรานี้จักดำรงชีวิตอยู่ได้ก็ต้องอาศัยความอยาก เพราะความอยากเป็นเครื่องกระตุ้นเตือนให้เกิดกำลังงาน ความอยากจึงเป็นตัวทำให้โลกเจริญก้าวหน้าดังที่เป็นอยู่ทุกวันนี้ หมดความอยากแล้ว โลกก็จักเสื่อมพินาศไปเท่านั้น”

“ข้าก่อนพ่อค้า...ท่านจงเข้าใจคำว่าเจริญให้ดี ที่ว่าโลกเจริญนั้น ท่านหมายเอาความก้าวหน้าทางวัตถุ หรือมิใช่? แต่วัตถุต่างๆ ในโลกนี้มีอะไรเป็นสิ่งยังให้เกิดความสงบสุขบ้าง? ไม่มีเลย วัตถุทั้งปวงเป็นแต่เพียงเหยื่อที่คอยบ่อนให้สมอยากเท่านั้น ความอยากนี้บ่อนเท่าไรไม่รู้จักอึด ได้สิ่งนี้แล้วก็อยากได้สิ่งนั้นต่อไป ชาวโลกจึงต้องเที่ยวเสาะหาสิ่งบำบัดความอยากด้วยความทุกข์ตลอดชีวิต ลองถามคนที่เชื่อว่าเป็นคนมั่งมีดูเถิด เขาจักตอบว่าเขาจน เพราะความเมาในวัตถุโลก จึงต้องแข่งขันกัน คัดค้านกัน ทำลายกัน นี่หรือ คือความเจริญของโลก?

“ท่านจงเข้าใจให้ถูกต้องเถิดว่า อันความเจริญที่แท้จริง

กรรมสนองกรรม

หมายถึงชาวโลกทั้งหมดมีคุณธรรมในใจ ทำกิจแห่งชีวิตต่าง ๆ ด้วยรู้ว่าเป็นหน้าที่จักต้องทำด้วยความสงบใจ รู้เท่าทัน มีทำด้วยแรงความอยาก ไม่สำเร็จก็ไม่ทุกข์ สำเร็จก็ไม่ทุกข์ ชนผู้มีใจสูงเช่นนี้ย่อมเป็นผู้ที่ไม่เห็นแต่ประโยชน์ส่วนตน เขารู้จักเสียสละส่วนของตนเพื่อส่วนรวมเสมอ ด้วยความรู้ในเหตุผล นี่แหละคือความเจริญแท้”

“อนึ่ง คนที่หมดความอยากนั้นก็หาใช้ว่าเขาจะมีสภาพดุจท่อนไม้ หรือก้อนหินไม้ เขาย่อมมีชีวิตจิตใจเหมือนคนทั้งหลาย แต่ผิดกันที่ว่า เขามีความเป็นอยู่อย่างสดชื่น ไม่มีทุกข์ร้อนใจ เพราะว่ากิจทุกอย่างเขาทำไปตามเหตุผล ตามหน้าที่ มิใช่ทำไปด้วยแรงอยาก ดังนั้น เมื่อผิดพลาด ไม่สำเร็จ ก็ไม่เสียใจ”

พันธุโยมและผวกศิระชะรับรอง “จริงอย่างพระคุณเจ้าว่า ข้าพเจ้าพอจักเข้าใจแล้ว อย่างข้าพเจ้าบัดนี้กำลังปรารถนาที่จะให้ไปถึงเมืองพาราณสีเร็ว ๆ ม้ามั่นวิ่งเต็มฝีเท้าแล้ว ข้าพเจ้าก็ยังไม่พอใจ ต้องการจะให้มันวิ่งเร็วกว่านี้อีก หลายครั้งมาแล้วที่ข้าพเจ้าต้องนั่งเป็นทุกข์กระวนกระวายใจไปตลอดทาง”

“นั่น...ความจริงปรากฏแก่ท่านบ้างแล้ว แต่จงระวังใจของตน เพราะใจเป็นสิ่งที่กลับกลอกง่าย แม้รู้จักของจริงแล้ว ไม่ทันไรจักกลับไปยึดถือของปลอมอีกเหมือนเดิม”

ดูเหมือนพันธุจักมิได้เอาใจใส่ในคำพูดประโยคหลัง

กรรมสนองกรรม

ของพระนารทะ ซึ่งอาจจะเป็นเพราะเขามีนิสัยไม่ชอบให้ใคร
สั่งสอนก็เป็นได้ เขาเสียดขึ้นว่า “สนทนากันมาก็นานแล้ว
ข้าพเจ้าก็ได้รับความเพลิดเพลินดี เกือบลืมนามพระคุณเจ้า
ไปว่า พระคุณเจ้าไปเมืองพาราณสีนี้ เพื่อสนานกายชำระบาป
ในแม่น้ำคงคาหรือ?”

“หามิได้..พ่อค้า พระสมณโคดมมิได้สอนให้สาวกของ
พระองค์ล้างบาปด้วยน้ำเลย บาปมิได้อยู่ที่ผิวกายอันจักชำระ
ล้างได้ด้วยการอาบน้ำ แม่น้ำในแม่น้ำคงคาก็ชำระได้แต่เพียง
สิ่งที่สกปรกภายนอกเท่านั้น บาปเป็นนามธรรมอยู่ที่ใจ จัก
อาบน้ำเท่าไรก็ไม่หาย ถ้าจักชำระ ต้องใช้น้ำอีกอย่างหนึ่ง
คือ ศีล สมาธิ ปัญญา อันเป็นน้ำวิเศษ ล้างบาปได้”

พันทูนึงใช้ความคิดอยู่ครู่หนึ่งแล้วว่า “ยังไม่แจ่มแจ้ง
พระคุณเจ้า ศีล สมาธิ ปัญญา จักล้างบาปอย่างไร โปรดอธิบาย
ต่อเถิด”

“ท่านเป็นพราหมณ์โดยชาติ ย่อมรู้จัก ศีล สมาธิ
ปัญญา ดืออยู่แล้ว และอาตมภาพคิดว่าไม่จำเป็นจักต้องอธิบาย
ละเอียดว่า ศีล ขัดเกลาคความชั่วทางกายวาจาให้หมดไปอย่างไร
สมาธิ ขัดเกลาคความชั่วทางใจอย่างหยาบให้หมดไปอย่างไร
และปัญญา ขัดเกลาคความชั่วทางใจอย่างละเอียดให้หมดไป
อย่างไร”

รถคันนั้นยังคงวิ่งเรื่อยไปตามทางอันคดเคี้ยวและ

กรรมสนองกรรม

ขรุขระ ความคิดของพันทุก็วิ่งเรื่อยไปเหมือนรถคันนั้น วอกแวก สะดุด และส่าย โคลงเคลง เขาไม่ค่อยเข้าใจในธรรมที่พระนารทะกล่าวเท่าไรนัก หากแต่เป็นผู้เชี่ยวชาญในการสนทนาตามวิสัยพ่อค้า การสนทนาจึงดำเนินมาด้วยดี

ขณะที่กำลังโต้ตอบกันเพลินอยู่นั้น ก็พอดีรถมาถึงถนนแคบตอนหนึ่ง และต้องหยุดลงทันที เพราะตรงหน้านั้นมี **เกวียนบรรทุกข้าว**ของชาวนาขวางทางอยู่

เทวละ ชายชาวนาเจ้าของเกวียนเป็นชาวนาที่ยากจนมาก ต้องเช่านาเขาทำ เมื่อเก็บข้าวในนาได้แล้วก็เอาบรรทุกเกวียนจะนำไปขายในเมือง แต่เกวียนของเทวละเก่ามากและบรรทุกน้ำหนักเกินพอดี เผลอจึงหักเดินทางต่อไปไม่ได้ ทั้งนี้ เพราะเทวละเป็นคนเขลาไม่รู้จักประมาณ ท่านย่อมว่า **“ความไม่รู้จักประมาณ เป็นเหตุให้เกิดทุกข์เสมอ”**

เทวละหมดปัญญา ได้แต่ปลดวัวออกจากแอกแล้วก็นั่งเป็นทุกข์อยู่ตรงนั้น เป็นทุกข์ว่าจักถึงปลายทางเข้าไป ราคาข้าวจักตกไปเสีย หรือถ้าซ่อมเกวียนไม่ทัน มีดคำลงก็จักลำบากในเรื่องที่พักนอน

พันทุได้เห็นเกวียนหักขวางทางอยู่เช่นนั้น ก็รู้สึกไม่พอใจ เพราะตรงนั้นแคบ รถของตนจะผ่านไปไม่ได้ ด้วยนิสัยเห็นแก่ตัวผสมกับความโกรธ เขามิได้คิดถึงความเสียหายของบุคคลอื่น มุ่งเอาแต่ใจของตนเป็นประมาณ เขาจึงได้ร้องสั่ง

กรรมใดทำแล้ว
ทำให้เดือดร้อนภายหลัง
อีกทั้งทำให้ร้องไห้ น้ำตานอง
รับสนองผลของการกระทำ
กรรมนั้นไม่ดี

กรรมใดทำแล้ว
ไม่เดือดร้อนภายหลัง
ทั้งผู้กระทำก็เบิกบานสำราญใจ
ได้เสวยผลของการกระทำ
กรรมนั้นดี

กรรมสนองกรรม

ให้มหาทูตตะคนขับรถของเขา ให้ลงไปเซ็นเกวียนนั้นหลักทางไปโดยเร็ว

ก่อนที่พระนารทะจักเข้าไปห้ามปรามทัน คนใช้ผู้คอยแต่ประจบเอาใจนายของตน ก็ใช้กำลังดันเกวียนอันมีล้อเพียงข้างเดียว ให้เลื่อนไหลออกไปนอกทางได้สมหมาย แม้เทวละจะห้ามปรามและขอร้องสักเท่าไร มหาทูตตะก็หาฟังเสียงไม่ เมื่อรถม้าของพันธุผ่านไปแล้ว เทวละก็ได้แต่บ่นพึมพำ ยืนทอดอาลัย มองดูเกวียนที่ตะแคงอยู่บนกองข้าวที่หักเรี่ยราดด้วยความแค้นใจ

พระนารทะได้เห็นเหตุการณ์โดยตลอด รู้สึกสงสารนายเทวละมาก แต่เป็นการเหลือวิสัยที่จะยับยั้งความหุนหันของพันธุและบ่าวได้ เพียงแต่ปลงธรรมสังเวชและรำพึงว่า

“เราจักต้องทำงานกรรมทูตต่อไปอย่างเข้มแข็ง สัตว์ในโลกที่มีตบอดยังมีอยู่อีกมาก ความเห็นแก่ตัวยังรุ่งเรืองอยู่ ต้องช่วยกันทำลายความเห็นแก่ตัวของชาวโลกต่อไปอีก”

เมื่อเห็นว่าเจ้าของเกวียนจักลำบากในการผลักเกวียนอันหนึ่งกลับที่เดิมพระนารทะก็ดำริว่า “พระภิกษุที่ดีย่อมช่วยเหลือคนอื่นในเมื่อเขาต้องการความช่วยเหลือ เพราะชีวิตของพระอยู่ได้โดยการช่วยเหลือของคนอื่น”

เมื่อตกลงใจแล้ว พระนารทะจึงบอกแก่พันธุว่า “โปรดหยุดรถเถิด อาตมาจักลงที่นี่”

กรรมสนองกรรม

นายพันทุแปลกใจจึงถามว่า “ก็พระคุณเจ้าจักไปเมืองพาราณสีมิใช่หรือ?”

“จุดหมายปลายทางของอาตมภาพอยู่ที่นั่นถูกแล้ว แต่บัดนี้ อาตมภาพมีหน้าที่ที่จักต้องทำที่นี่ อีกประการหนึ่ง อาตมภาพรู้สึกว่าคุณท่านมีบุญคุณแก่อาตมภาพในการอาศัยรถมานี้ จึงตั้งใจจะตอบแทนบุญคุณของคุณท่าน โดยการลงไปช่วยชาวนาผู้นั้นขนข้าวขึ้นเกวียน และซ่อมเกวียนให้เขาด้วย”

“แปลกมาก พระคุณเจ้าพูดแปลก ก็คนคนนั้นมันเกี่ยวอะไรกับข้าพเจ้าเล่า พระคุณเจ้าจึงว่า การช่วยชายคนนั้นเป็นการตอบแทนบุญคุณข้าพเจ้า”

พระนารทะตอบว่า “ถ้าดูกันเพียงเผิน ๆ ก็ไม่มีอะไรเกี่ยวข้องกัน แต่อาตมภาพรู้ว่าครั้งหนึ่งชายผู้นี้เคยเป็นพ่อของท่านมาแล้ว”

“เคยเป็นพ่อของข้าพเจ้ามาแล้ว” พันทุทวนคำด้วยน้ำเสียงอันดัง “ชายชาวนาที่เกิดในวรรณะต่ำนั้นหรือเคยเป็นพ่อของข้าพเจ้า? มีหลักฐานอะไรจึงกล่าวเช่นนั้น?”

“พันทุ...จิตของท่านยังหนาแน่นอยู่ด้วยความโลภ โกรธ หลง แม้ในเรื่องปัจจุบันชาตินี้ ก็ยังไม่เข้าใจแจ่มแจ้งแล้วจักไปเข้าใจเรื่องอดีตได้อย่างไร”

พระนารทะพูดจบก็จ้องหน้าพันทุ เมื่อเห็นพันทุนิ่งอยู่ท่านจึงพูดต่อไปว่า “พันทุ...ท่านจงทราบเถิดว่า การเกิด

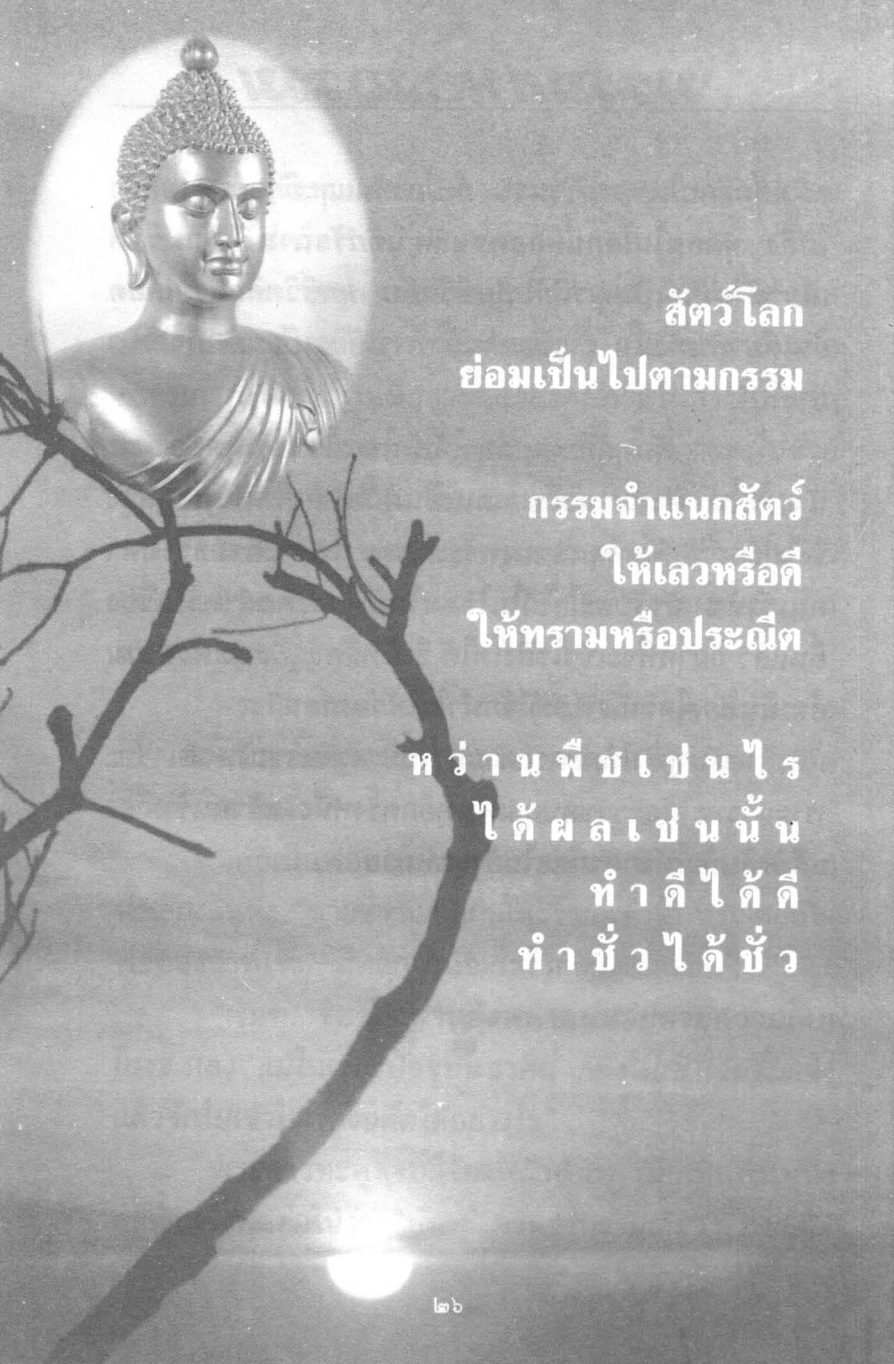
กรรมสนองกรรม

แล้วเกิดอีกเป็นของยาวนาน มีเบื้องต้นและที่สุดอันผู้ใดหยั่งไม่ถึง ทุกคนในโลกนี้ตลอดจนสัตว์เดียรัจฉานไม่มีแม้ชีวิตเดียวที่ไม่เคยเป็นญาติกันกับชีวิตอื่น ทุกชีวิตคือสายเลือดอันเดียวกันทั้งนั้น ถ้าเชื่อตามนี้ การเบียดเบียนกันก็จักเบาบางไป”

แต่...พันธุผู้ถือตน ก็หาได้เข้าใจอะไรในคำพูดของพระนารทะไม่ ด้วยมานะถือว่าตนเป็นผู้มั่งคั่ง เกิดในตระกูลสูง จึงไม่ยอมรับฟังเหตุผลของพระนารทะ เพราะตามธรรมดาคนเรานั้น ถ้ารับอะไรไว้ในใจจนไม่มีที่ว่างพอสำหรับเรื่องอื่นแล้ว ก็ยากที่จะเข้าใจสิ่งใดได้ จึงมีหลักว่า “ขณะฟังความคิดเห็นของใครนั้น ควรที่จักทำใจให้ว่างก่อน”

พันธุ สั่งให้หยุดรถตามความปรารถนาของพระนารทะ พระนารทะได้กล่าวขอบคุณพันธุอีกครั้งหนึ่ง แล้วคนขับก็ลงสลับบังคับม้าให้ลากรถต่อไปยังจุดหมาย

สัตว์โลก
ย่อมเป็นไปตามกรรม

กรรมจำแนกสัตว์
ให้เลวหรือดี
ให้ทรมานหรือประณีต

หว่านพืชเป็นไร
ได้ผลเช่นนั้น
ทำดีได้ดี
ทำชั่วได้ชั่ว

อุงเงินของพันธุ

พระนารทะนึกในใจว่า “โลกหนอโลก สภาพของเจ้าช่างน่าอเนจอนาถอะไรเช่นนี้ ดูเต็มไปด้วยการแข่งขันชิงดี เหาไรดเอาเปรียบกันทุกอย่าง ใครมีกำลังมาก มีพวกพ้องมาก มีอำนาจมาก ก็ทำการข่มเหงแย่งชิงทรัพย์สินของผู้ที่ด้อยกว่าตน ชาวโลกกำลังหลงเพลินปล่อยตนไปตามอำนาจของความอยาก จึงเป็นเหตุให้เดือดร้อนด้วยประการต่างๆ ตามปกติสภาพของโลก ที่เต็มไปด้วยความเปลี่ยนแปลงนี้ ก็เป็นทุกข์พออยู่แล้ว ชาวโลกยังหาทุกข์ไปเพิ่มให้หนักขึ้นไปอีก ชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์นช่วงยุ่งเหยิงเหมือนด้ายยุ่งที่สาบไม่ออก สัจธรรมอันเป็นประดุกแสงสว่างที่จักช่วยให้จิตใจหายขุ่นมัวได้ก็มีอยู่ แต่น้อย คนที่จักหันหน้าหาแสงสว่างนั้นเหมือนนกที่ติดขำของนายพราน แล้วน้อยตัวนักที่จักรอดไปได้ ชีวิตของมนุษย์ทั่วโลกจึงเป็นเช่นกับการว่ายอยู่ในทะเลวนแลไม่เห็นฝั่ง”

“พระพุทธองค์เป็นบุคคลแรกที่หาทางออกจากวังวน และไปถึงท่าอันเกษมสำราญ แล้วยังทรงสงสารเพื่อนร่วมเกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกัน จึงทรงประกาศแก่ชาวโลกว่า ทางที่จักไปให้พันทุกข์นี้มีอยู่ พระองค์ได้พบ และเดินตามทางนั้น

กรรมสนองกรรม

พันทุกชีไปแล้ว ชาวโลกจะมัวหัวเราะ มัวรำเริงด้วยความหลงอยู่ทำไม **ประทีปนำทางมีอยู่ โฉนจึงไม่หันมาหาดวงประทีปเล่า** แต่ก็มีเพียงไม่กี่คนเท่านั้นที่ตามรอยพระองค์ไปถูก”

เมื่อคิดมาถึงเพียงนี้ พระเถระก็เกิดความสงสารชาวโลกเป็นกำลัง จึงได้ตั้งปฏิญาณว่า **“เราจักใช้ชีวิตของเราให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นต่อไป ร่างกายของเราจักเป็นสะพานให้สัตว์โลกได้ข้ามไปสู่ความสงบสุข”**

พระนารทคิดพลางเดินพลาง จนมาถึงทางเกวียนของเทวละ จึงได้ปราศรัยเป็นเชิงถามขึ้นว่า **“พ่อนได้อยู่หรือท่าน?”**

เทวละกำลังสาละวนอยู่กับการซ่อมเกวียน พอได้ยินเสียงอันนุ่มนวลหู แสดงถึงความเป็นมิตรเช่นนั้น เขาก็เงยหน้าขึ้นดูเห็นว่าเป็นผู้ทรงศีลก็ดีใจ จึงทำการคารวะแล้วตอบว่า **“เหลือทนหน้อยพระคุณเจ้า แต่ถึงกระนั้นก็ต้องทน”**

พระนารทเถระจึงกล่าวพลอบว่า **“อย่าเป็นทุกข์ไปเลย มันเสียหายแต่เพียงเล็กน้อย และถึงอย่างไรมันก็เสียไปแล้ว อามภพจักช่วยจัดการให้เรียบร้อยโดยเร็ว ”**

ว่าแล้วพระนารทก็ปล่อยย่าม วางบาตร เข้าช่วยเหลือนายเทวละทันที

เทวละมองดูการกระทำของพระเถระด้วยความประหลาดใจ เพราะเขาไม่เคยคิดว่า นักบวชจักบำเพ็ญตนช่วย

กรรมสนองกรรม

เหลือผู้อื่นถึงเพียงนี้ เขาเคยเห็นแต่นักบวชที่ถือวรรณะ เขียดยศ
หยาบขนสั้นเขา เขาเคยเห็นแต่นักบวชที่เห็นแก่ตัว คอยแต่
จะให้ผู้อื่นช่วยเหลืออุปการะ รวากับว่าการเป็นนักบวชทำให้
มือและเท้าต้องพิการไป ในชั่วชีวิตของเขา เขาเคยพบแต่นัก
บวชที่ดีแต่สอนให้คนทั้งหลายทำความดีเอื้อเพื่อเกื้อกูลกัน
ส่วนตนเองหาคิดที่จักทำตัวอย่างความดีที่ตนสอนไปไม่

เมื่อเทวละเห็นการกระทำของพระนารทะ เขาจึง
ประหลาดใจมาก เป็นเวลาชั่วครู่หนึ่งที่เทวละนั่งอึ้งและดูพระ
นารทะ ครั้นแล้วเขาก็ยิ้มออกมาและลงมือทำงานต่อไปอย่าง
เบิกบานใจ

การซ่อมเกวียนดำเนินไปด้วยดี จนเกือบจะสำเร็จ
และระหว่างนั้นการสนทนาระหว่างพระนารทะกับเทวละ ก็ได้
ดำเนินไปเป็นที่ซาบซึ้งชุ่มชื่นใจเทวละมาก มีปัญหาอะไรที่เคย
ข้องใจสงสัยเขาก็พยายามคิดทบทวน และได้ถามพระนารทะ
ตลอดเวลา ซึ่งทุกๆ คำถามของเขาก็ได้รับคำตอบที่เต็มไปด้วย
เหตุผล ทำให้เข้าใจแจ่มแจ้ง และในที่สุดก็มาถึงคำถามว่า
“พระคุณเจ้า จักบอกกับข้าพเจ้าได้ไหมว่า ทำไมข้าพเจ้าจึงต้อง
ได้รับความอยุติธรรมจากบุคคลที่ข้าพเจ้าไม่เคยได้ประพฤติก
ล่องเกินเขาเลย”

“เทวละ..เธอจงอย่าได้คิดว่าเธอได้รับความอยุติธรรม
จากใคร เพราะนั่นมันเป็นเพียงการเอาคืน สิ่งที่ได้ให้เขา

กรรมสนองกรรม

ไว้เท่านั้น “ผู้ใดกระทำความอันใดไว้ ผู้นั้นจักต้องรับกรรมนั้นในที่สุด” เธอแน่ใจแล้วหรือว่าเธอไม่เคยได้ทำร้ายเขาเลย แม้ในอดีตชาติอันรู้ไม่ได้ จำไม่ได้ เมื่ออดีตกรรมเป็นเรื่องที่จำไม่ได้ ระลึกไม่ได้แล้ว เธอจงใช้เหตุผลคิดดูเถิดว่า “เราหว่านพืชชนิดใด ย่อมได้รับผลชนิดนั้น ทำความดีย่อมได้รับผลดี ทำความชั่วก็ย่อมได้รับผลชั่ว” ความเป็นอยู่ในปัจจุบันเป็นผลของการกระทำในอดีต เธอก็ควรจะสรุปได้ว่า เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งหมดนี้ เป็นผลการกระทำของเธอเองทุกประการ”

เทวละแย้งขึ้นว่า “ถ้าเช่นนั้น การที่นายพาณิश्य์ทำความเดือดร้อนให้ข้าพเจ้านี้ เขาคงจักไม่ต้องรับผลกรรมนะซิ พระคุณเจ้า? เพราะว่ามันเป็นการส่งคืนกรรมชั่วของข้าพเจ้า ดังที่พระคุณเจ้ากล่าว กรรมชั่วของข้าพเจ้าจักมีผลชั่วอย่างไร จะมีเป็นการขัดกับข้อที่ว่า “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” หรือ ?”

“เธอถามดีมากเทวละ แต่เธอยังมิได้คิดให้สุขุมพอ ที่ว่ากรรมนั้นหมายถึงการกระทำด้วยความจงใจ เมื่อจงใจแล้ว ย่อมยึดติดในการกระทำนั้น ใจที่คิดดีและกระทำดีย่อมได้รับผลดีในทันทีทันใดที่คิดและกระทำ ใจที่คิดชั่วแม้เพียงคิด ไม่ได้กระทำก็ได้รับผลชั่วร้ายเป็นทุกข์ก่อนแล้ว อันกรรมที่นายพาณิश्य์กระทำต่อเธอนั้น แม้จะเป็นการส่งคืนกรรมชั่วแต่อดีตชาติของเธอก็ตามที แต่นายพาณิश्य์จงใจกระทำ การจงใจกระทำเป็นอุบัติเหตุแห่งกรรมใหม่ของเขา ใจของเขาย่อม

กรรมสนองกรรม

ยึดติดในการกระทำนั้น และเขาจักต้องรับผลกรรมนั้นเป็นธรรมดาไม่ว่าทางกายก็ทางใจ”

“สาธุ” เทวละอุทานออกมาอย่างปลื้มปิติ “จริงอย่างพระคุณเจ้าว่า เพราะข้าพเจ้ารู้สีกอยู่เสมอมานานแล้วว่าคราวใดที่ข้าพเจ้าได้ทำอะไรให้ผู้อื่นเดือดร้อนแล้ว ความร้อนใจว่าเขาจักมาทำตอบแทนเอาบ้าง ก็เกิดขึ้นมาทรมานใจเสมอ นี่กระมังที่ว่าผลกรรม?”

“ถูกแล้ว...เธอเข้าใจถูกแล้ว นี่นะเทวละ จงฟังให้ดี อาตมภาพจักถามเธอบ้างว่า เธอรู้ไหม อะไรเป็นเหตุให้นายพาณิชย์จงใจกระทำความอันนั้นต่อเธอ?”

เทวละนิ่ง ใช้ความคิดอยู่เป็นนาน พระนารทะจึงกล่าวต่ออีกว่า “เทวละจงคิดให้ดีเถิด ถ้าหากเธอมีฐานะอย่างเจ้าของรถคันนั้น ถ้าเธอมีเงินมีอำนาจ และได้นั่งรถไปพบใครคนหนึ่งที่มีฐานะอย่างเธอนี้ทำเกวียนขวางทางอยู่ เธอจักปฏิบัติต่อเขาเหมือนอย่างที่นายพาณิชย์ปฏิบัติต่อเธอเมื่อสักครู่นี้หรือเปล่า?”

เทวละยิ้มแฉ่งๆ ตอบว่า “อาจจะเป็นไปได้”

“ไม่อาจจะละ เป็นได้ที่เดียว แล้วเธอรู้ไหมแล้วว่าทำไมจึงเป็นเช่นนั้น ข้อนี้อาจจักไม่เคยคิด เพราะฉะนั้นจงฟังอาตมภาพให้ดี และจำไว้ว่า กรรมชั่วทุกอย่างเกิดขึ้นจากการหลงตัวเอง-รักตัวเอง มีความเห็นแก่ตัวมากกว่าจะนึกถึงใจ

คนทำดี
ย่อมสุขใจในโลกนี้

คนทำดี
ย่อมสุขใจในโลกหน้า

คนทำดี
ย่อมสุขใจในโลกทั้งสอง
เมื่อคิดได้ว่า
ตนได้ทำแต่บุญกุศล
ย่อมสุขใจ

ตายไปเกิดในสุคติ
ยิ่งสุขใจยิ่งขึ้น

กรรมสนองกรรม

คนอื่น ความเห็นแก่ตัวนี้เป็นต้นเหตุ ลาภ, ยศ, สรรเสริญ, โลก, โภภ, หลง เป็นตัวเร่งที่คอยสนับสนุนให้กรรมชั่วปรากฏ

ฉะนั้น เมื่อเธอคิดถูก รู้ว่าผลกรรมที่ทำไปนั้นจะตกเป็นของตนเองแล้ว จงระวังอย่าได้ทำอะไรลงไปด้วยอำนาจความหลงตัวเองเป็นอันขาด จงถามตนเองก่อนว่า ถ้าเขาทำกับเราอย่างที่เราทำกับเขา เราจักพอใจไหม? เมื่อมีสติคิดได้อย่างนี้ ก็ย่อมไม่ทำความเดือดร้อนให้แก่ใคร กรรมอันชั่วร้ายก็ไม่บังเกิด และเมื่อมีใครก่อความเดือดร้อนให้ก็จงคิดว่าเป็นกรรมของเราเอง อย่าไปโกรธเคืองเขาเลย เพราะการโกรธทำให้เกิดคิดแค้นผูกกรรมให้เกิดขึ้นอีก เป็นการเพิ่มบาปเพิ่มทุกข์แก่ตัวเอง การยอมให้อภัยเป็นการตัดกรรมให้หมดสิ้น จงพยายามเอาชนะความชั่วด้วยความดี เอาชนะความโกรธด้วยความรัก และขอให้จำไว้ว่า คนที่แสดงความชั่วร้ายต่อเรานั้นเป็นคนเลวอยู่แล้ว ถ้าเราแสดงความโกรธตอบกระทำตอบแทน เราก็เป็นคนเลวยิ่งไปกว่าเขา เท่ากับช่วยกันเพิ่มคนเลวขึ้นในโลก โลกจะเต็มไปด้วยการจองเวรกันกลับไปกลับมาไม่รู้จักจบ”

เทวละมีความซาบซึ้งและพอใจในคำสอนของพระนารทะมาก เขามีความรู้สึกเหมือนกับว่า ได้เกิดใหม่ในโลกอันบริสุทธิ์ ผุดผ่องปราศจากความชั่วร้าย เพราะความชั่วร้ายนั้นเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจากความรู้สึกผิดๆ และไปยึดถือเข้าเอง

กรรมสนองกรรม

เมื่อซ่อมเกวียนเสร็จ พระเถระก็ช่วยยกกระสอบข้าว บรรทุกเกวียนไปโดยเรียบร้อย เทวละเอาวัวมาเทียมเกวียน เตรียมออกเดินทางต่อไป เขากล่าวคำอำลาและแสดงคารวะ สมณะผู้มีบุญคุณต่อตน แล้วก็หันไปบังคับวัวให้ออกเดินไปได้ ลักสองสามก้าว มันก็หยุดชะงักทำกิริยาดกใจ รวนเร และ ทำท่าจะถอยหลัง พระนารถจึงรีบเดินไปที่วัวนั้น และก็ ได้ เห็นว่า วัตถุที่ทำให้วัวตกใจนั้น คือ ถุงผ้าสีแดง

ท่านกัมลงหยิบถุงนั้นขึ้นมาพิจารณา แม้จะมีได้เปิดถุง ออกดูก็รู้ได้จากน้ำหนัก และเสียงดังภายในถุงว่า วัตถุที่บรรจุ อยู่ในถุงนั้น คือ ทองคำ ท่านจึงกล่าวกับเทวละว่า

“บัดนี้ถึงเวลาของเธอแล้วที่จักได้ให้บทเรียนกับนาย พานิชย์ผู้เย่อหยิ่งนั้น และมันจักเป็นความดีแก่เธอทั้งในเวลา นี้ และในกาลข้างหน้า พระท่านย่อมว่า “ไม่มีการกระทำอะไร ที่จักเลิศกว่าการทำความดีตอบแทนคนที่มาทำร้ายต่อตน”

“อาตมภาพจักมอบถุงเงินนี้ให้แก่เธอ เมื่อเธอไปถึง เมืองพาราณสีแล้ว จงขับเกวียนไปที่บ้านพักเศรษฐีพันทุแห่ง โกสัมพี เมื่อพบตัวเขาแล้วจงมอบถุงทองคำให้แก่เขาเถิด เขา จักได้สำนึกในความผิดที่เขาปฏิบัติต่อตัวเธอ เขาจักแสดงความ เสียใจและขอโทษเธอ

และเธอจงบอกแก่เขาว่า “อย่าคิดถึงความหลังเลย ลืม มันเสียเถิด มันไม่ใช่ความผิดของท่านหรือของใครหรอก

กรรมสนองกรรม

ข้าพเจ้าก็ไม่ถือโทษโกรธตอบ ขออวยพรให้ท่านประสบความสำเร็จในกิจการค้าทุกด้านเถิด”

ถ้าเธอทำได้ดังกล่าวนี้อย่างนี้แล้ว แม้ว่านายพันธุจะมี ความมั่งคั่งสักเท่าไร เธอก็จักมั่งคั่งมากกว่าเขาเสมอไป และถ้าหาก นายพันธุมีความสงสัยในการกระทำของเธอ จงบอกความจริงแก่เขา บอกให้เขาไปสู่วิหารที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ทางด้านเหนือของเมือง เขาจักพบอาตมภาพที่นั่น อาตมภาพพร้อมที่จักให้คำตอบในเรื่องที่เขามีความสงสัย”

เมื่อพระนารทะสั่งนายเทวละแล้ว ก็แยกทาง เดินมุ่งไปสู่ด้านเหนือของเมือง ส่วนนายเทวละก็บังคับวัวให้ออกเดิน พร้อมกับนึกในใจว่า “วันนี้ เรามีโชคดีมาก เป็นลาภอันประเสริฐซึ่งไม่น่าจะพบในชีวิตนี้”

ในเมืองพาราณสีมีการค้าค้ำคั่ง และเป็นธรรมดาของการค้าย่อมต้องมีการแข่งขันต่อสู้กันในเรื่องชิงไหวพริบกันอยู่เสมอ ทำให้พ่อค้าบางรายถึงกับพินาศล่มจมไปก็มี มติลา เป็นคนหนึ่งพ่อค้าทั้งหลาย แต่เขาเป็นพ่อค้าที่มีความซื่อสัตย์ เป็นคนใจดีที่มีความโอบเอื้ออารีต่อเพื่อนฝูง จึงมีชื่อเสียงมากในทางดี แต่ความดีนี้แหละมักจะเป็นภัยแก่เจ้าของ ถ้าไม่รู้จักรักษาไว้ให้ดี เหมือนทรัพย์ถ้าเอาออกอวดมาก ๆ ก็ต้องเดือดร้อนจนได้ ความดีนั้นทำแล้วย่อมเป็นที่รักก็จริงอยู่ แต่เป็นธรรมดา มีคนรักก็ต้องมีคนชัง และคนที่เกลียดชัง

กรรมสนองกรรม

การทำความดีของคนอื่นนั้นก็มียุ่่มาก คนโบราณจึงว่า **“คนรักเท่าผืนหนัง คนชังเท่าผืนเสื่อ”** ผืนเสื่อย่อมใหญ่กว่าผืนหนัง และมีคนจำนวนมาก **คนช่วยยอมไม่ชอบเห็นการทำความดีของใคร** ดังนั้น การทำดีควรระวังว่าจะไปกระทบกระเทือนใจคนชั่วเข้าบ้างหรือไม่ ถ้าคนชั่วนั้นเป็นคนชั่วชั้นสามัญก็ไม่ใช่ไร ถ้าเป็นคนชั่วชั้นพิเศษมีอิทธิพลมากแล้ว ก็อันตราย แต่คนดีที่มีใจหนักแน่นเขาย่อมไม่วิตก เพราะ**ความดีชนะความชั่วเสมอ ไม่เร็วก็ช้า**

มติลาลเป็นพ่อค้าข้าว และมักติดต่อการค้านี้กับทางราชการอยู่เสมอ เช่น ส่งข้าวแก่โรงครัวหลวงบ้าง แก่กองทหารบ้าง และเรือนจำบ้าง ความซื่อสัตย์ของเขาเป็นที่ถูกใจลูกค้าทั่วไป จึงมีพ่อค้าข้าวบางคนเกลียดชังเขา มติลาลรู้ตัวดี และเขารู้อยู่ด้วยว่าในระยะเริ่มต้นเก็บเกี่ยว พ่อค้าข้าวทั้งหลายต่างก็รีบกว้านซื้อข้าวจากชาวนาในราคาต่ำ ด้วยวิธีการและเล่ห์เหลี่ยมต่างๆ เพื่อกักตุนข้าวเอาไว้ให้ขาดตลาด จนราคาขึ้นสูงจึงจักขาย มติลาลไม่ยอมทำเช่นนั้น เพราะเขาเห็นใจคนยากจนและชาวนาทั้งหลาย ดังนั้น การค้าของเขาจึงไม่สูญตลอดภยันัก

เขาได้ประมูลส่งข้าวอย่างดีแก่โรงครัววังหลวง และกำหนดจักต้องส่งในวันรุ่งขึ้นเป็นจำนวนมาก แต่ มติลาลคาดการณ์ผิดพลาด เขาไม่สามารถจะหาข้าวให้ครบจำนวนได้ แม้

กรรมสนองกรรม

จะยังขาดอีกเพียงเล็กน้อย ในวันนั้นไม่มีการขายข้าวในตลาดเลย พ่อค้าผู้หนึ่งกว้านซื้อไปหมดสิ้นทั้งเมือง และไม่ยอมขายให้แก่มดิลาล ทั้งนี้เพื่อจะให้มดิลาลถูกปรับและล้มเลิกกิจการไป

มดิลาลเป็นทุกข์มาก นั่งกลุ้มใจคนเดียว พอดีเพลายืนวันนั้น พันทุเดินทางไปเยี่ยมเยียน เขาได้เห็นมดิลาลมีท่าทางไม่สบายใจจึงได้ไต่ถามขึ้น มดิลาลจึงรีบพรรณนาความทุกข์ให้ฟังทันทีว่า “เพื่อนเอ๋ย คราวนี้ข้าพเจ้าเห็นจักหมดตัวแน่ เพราะได้รับส่งข้าวให้กับโรงครัวหลวงไว้ วันพรุ่งนี้ก็ถึงกำหนดส่งแล้ว ยังหาข้าวไม่ครบ”

พันทุมีความสงสัยว่า เหตุไรพ่อค้าใหญ่อย่างมดิลาลจึงไม่มีข้าวเก็บไว้ในฉาง และเหตุไรจึงหาซื้อข้าวไม่ได้ มดิลาลก็เล่าความจริงให้ฟังว่า ถูกพ่อค้าคู่แข่งแย่งกักกันข้าว แล้วมดิลาลก็บ่นรำพันต่อไปว่า “เงินทองไม่มีประโยชน์อะไรเลย จะทำอย่างไรกันดีเล่าเพื่อน?”

พันทุกำลังตำหนิความไม่รอบคอบของมดิลาลอยู่ในใจ และคิดหาวิธีจะช่วยเหลือ ทันใดนั้นเขาก็นึกถึงเกวียนข้าวของชายชาวนาที่พบเมื่อบายนั้นได้ พอจะเอ่ยปากบอกมดิลาล ก็ได้ยินมดิลาลรำพันถึงเรื่องเงินๆ พลันเขาก็หวนนึกถึงถุงเงินของเขา ซึ่งเขาวางไว้ในรถ ความที่เป็นห่วงของของตนมากกว่า เลยลืมที่จะบอกมดิลาลเรื่องเกวียนข้าวเสียสนิท จึง

กรรมสนองกรรม

เรียกมหาทุตตะคนใช้มาถามถึงถุงเงินในรถ มหาทุตตะก็ว่า
ตนไม่เห็น และเมื่อไปค้นหาดูในรถแล้ว ก็กลับมาบอกว่าไม่
มี พันทุบ้งเกิดความเสียดายเงินเป็นอันมาก ความบันดาลโทสะ
ทำให้คิดว่ามหาทุตตะคงจะคิดฉ้อโกงตน จึงให้คนไปตามเจ้า
หน้าที่มาและมอบตัวมหาทุตตะไป ในข้อหาว่าลักทรัพย์

เทวละ เจ้าของเกวียนขับเกวียนเข้ามาถึงในเมืองเป็น
เวลาใกล้ค่ำแล้ว เขารีบไปหาพันทุก่อนอื่น เมื่อมาถึงที่พักของ
พันทุก็ได้ทราบว่าพันทุไม่อยู่ เขาก็รออยู่จนมืด

พันทุกลับมาพร้อมด้วยมคิลาลตามมาส่ง เมื่อมาถึงที่
พักก็พบเทวละถือเงินคอยอยู่ เทวละส่งเงินให้ พร้อมกับกล่าว
ว่า “ข้าพเจ้าคิดว่าเจ้าวัตถุนี้คงเป็นที่รักและหวงแหนมากของ
ท่าน ขอท่านจงรีบคืนไปเถิด”

พันทุตกตะลึงในเหตุการณ์อันนั้น เมื่อได้ซักถามดูแล้ว
เขาก็ทราบว่า ถุงเงินนี้ได้ตกจากรถ เทวละเป็นผู้เก็บได้ และ
พระนารทะแนะนำให้เทวละเอามาคืนแก่เขา

ทันใดนั้นพันทุก็รู้สึกละอายแก่ใจ เขาได้สำนึกว่าเขา
ทำความผิดมากในการที่ได้ทารุณต่อเจ้าของเกวียนผู้นี้ ซึ่ง
แม้จะถูกกระทำเช่นนั้นแล้ว ก็ยังมีได้ไกรรตอบ อุตส่าห์นำ
ทรัพย์มาคืนอีก ควรนับว่าเป็นคนที่น่าเคารพนับถือ

พันทุรู้ว่า เหตุการณ์ประหลาดอันนี้เกิดขึ้นได้ เพราะ
ความสามารถในการแสดงธรรมจงใจของพระนารทะ เขารับ

กรรมสนองกรรม

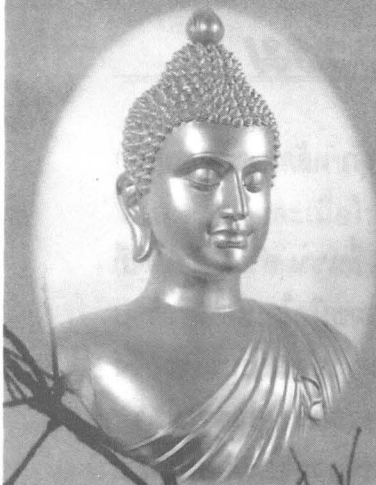
ได้เงินจากนายเทวละด้วยใจปีติจนขนลุก แล้วเขาก็กล่าวคำ
ขอบใจอย่างอ่อนหวาน

มติลาลยีนดูเหตุการณ์นั้นอย่างชื่นชม ครั้นแล้วเขาก็
ถามเทวละว่า ชาวที่บรรทุกมานั้นเป็นชาวชนใด เมื่อได้ทราบ
ว่าเป็นชาวชนที่ ๑ อันตรงกับความต้องการของเขา มติลาลจึง
ตกลงซื้อข้าวนั้นทั้งหมด ให้ราคาสามเท่าของราคาธรรมดา

เมื่อได้จัดการชำระเงิน และขนข้าวถ่ายเกวียนเรียบ
ร้อยแล้ว เทวละก็กระซิบบอกพันธุ รวากับจะรู้ใจว่า “พระ
คุณเจ้าที่ท่านกำลังใคร่จะพบ ขณะนี้พำนักอยู่ที่วิหาร ณ ป่า
อิสิปตนมฤคทายวัน ขอเชิญไปนมัสการท่านเถิด”

ฝ่ายเจ้าหน้าที่ตำรวจหลวง เมื่อนำตัวมหาทุตตะไป
แล้ว ก็กระทำการทรมานด้วยประการต่างๆ เพื่อจะให้บอก
ความจริง มหาทุตตะก็ยังยืนกรานปฏิเสธว่า ตนไม่รู้ไม่เห็น
และแม้จักทรมานอย่างไร เจ้าหน้าที่ก็หาฟังไม่ คงทำ
การทรมานต่อไปเพื่อจะให้ยอมรับผิด มหาทุตตะได้รับความ
เจ็บปวดหนักเข้าก็คิดว่า “ทำไมหนอ เราจึงถูกทรมานอย่าง
นี้ในเมื่อเราก็มิได้กระทำความผิด” เขาคิดอยู่แค่นี้ เช่นนี้ กลับไป
กลับมาและคิดอาฆาตนายของเขาสลับกันไป จนกระทั่งสลบ
เพราะพิษความเจ็บปวด

เมื่อได้ทราบว่า มหาทุตตะเป็นผู้บริสุทธิ์ ในเรื่องนี้
พันธุก็รีบร้อนไปที่ที่คุมขังด้วยความเป็นห่วง และขอร้องให้

ความชั่ว
ไม่ทำเสียเลยเป็นดี
ทำแล้ว
ย่อมเดือดร้อนภายหลัง
มาทำความดีกันดีกว่า
ทำแล้วไม่เดือดร้อน

พึงรีบเร่งกระทำความดี
และป้องกันจิตจากความชั่ว
เพราะเมื่อกระทำความดีเข้าไป
ใจจะกลับยินดีในความชั่ว

กรรมสนองกรรม

เจ้าหน้าที่ปลดปล่อยมหาทุตตะเป็นอิสระ แล้วเขาก็ได้ขอโทษมหาทุตตะในการกระทำด้วยความเข้าใจผิดของเขา

แต่มหาทุตตะเป็นคนใจต่ำ เขายังผูกใจเจ็บแค้นในการกระทำของพันทุอยู่ จึงไม่ยอมให้อภัย คือนั้นในเวลากลางดึกเขาก็หลบหนีออกจากบ้านนายไป และเข้าไปอาศัยเป็นลูกสมุนโจรคณะหนึ่ง ด้วยความตั้งใจว่า “เราจักอาศัยการเป็นโจรนี้ทำการแก้แค้นพันทุให้ได้”

ตลอดคืนนั้น พันทุมิได้หลับแม้แต่น้อย ใจของเขามีความตื่นเต้นต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในตอนกลางวัน

เขาหลับตาเห็นภาพสมณะที่พบกลางทาง หูก็แว่วได้ยินเสียงการสนทนาเกี่ยวกับข้อธรรมะต่างๆ บางคราวเขาก็นึกถึงนายเทวละที่ได้รับการทารุณจากคนใช้ของเขา แล้วก็ยังไม่สบายใจ ยิ่งนึกถึงมหาทุตตะที่เขาส่งไปให้เจ้าหน้าที่ลงโทษก็ยิ่งทำให้ไม่สบายใจมากขึ้น เพราะมหาทุตตะแสดงอาการโกรธแค้นมาก

แต่เมื่อนึกถึงมดิลาลสหายของตน ซึ่งเผชิญได้ข่าวส่งตามสัญญา ทั้งตนเองก็ได้เงินคืน นายเทวละก็ได้ขายข้าวในราคาสูงถึงสามเท่า และมหาทุตตะก็พ้นผิด เขาก็รู้สึกปลาบปลื้มใจ ราพึงว่า

“นี่เป็นเหตุการณ์ที่อุบัติขึ้นโดยฝีมือใครหนอ? ของพระผู้เป็นเจ้าบนสรวงสวรรค์หรือ? ถ้าพระผู้เป็นเจ้ามีจริง

กรรมสนองกรรม

ในจักต้องทำให้ตนต้องรังแกเทวละ ในจักต้องทำให้ตนต้องใส่ร้ายมหาพุทธะให้ต้องโทษเล่า?” เขาคิดปัญหานี้แล้วก็นับัญญา ความคิดสับสนอลหม่านเป็นเหตุให้นอนไม่หลับตลอดคืน

พอรุ่งสาง พันทุก็ออกจากที่พักไปยังป่าอิสิปตนมฤคทายวันโดยมิบอกให้ใครรู้ เมื่อไปถึงก็พอดีพบพระนารทเถระกำลังเดินจงกรมอยู่ เขาก็ตรงเข้าไปหาแล้วหมอบกราบด้วยความเคารพ เล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นให้ทราบทุกประการ

พระนารทได้ทราบถึงเรื่องราวตลอดก่อนแล้ว โดยการคาดการณ์ล่วงหน้าด้วยเหตุผล เมื่อได้ฟังคำเล่าของพันทุก็นึกยิ้มอยู่ในใจ พอพันทุเล่าจบลง ท่านก็กล่าวข้อธรรมะสู่เขาเป็นใจความดังนี้ “พันทุ จงฟังให้ดีเถิด อาตมภาพยังรู้ถึงความคิดนึกอันสับสนอลหม่าน เต็มไปด้วยความสงสัยแคลงใจของท่านแล้ว บัดนี้ ท่านจงรับฟังข้อธรรมะอันอาตมภาพจักแสดงสู่ท่าน แล้วจงนำเอาไปขบคิดดูเถิดว่า

๑. **สังสารวัฏฏ์** คือการเวียนว่ายตายเกิดในภพน้อยใหญ่นี้เป็นสิ่งที่ียดยาวจนหาเบื้องต้นและที่สุดไม่พบ อวิชชา ความไม่รู้จริง ตัณหา ความทะยานอยาก อุปาทาน การยึดถือในความมีตัวตนสำคัญว่าเป็นสิ่งถาวรไม่เปลี่ยนแปลงกรรม คือการกระทำที่ถึงพร้อมด้วยความตั้งใจ เหล่านี้เป็นชนวนที่ทำให้สัตว์เล่นไปสู่การเกิดแล้วเกิดอีก

กรรมสนองกรรม

๒. สิ่งที่เราเรียกว่า“ตัวตน”นี้ ความจริงมันไม่มี มันเกิด ความเข้าใจผิดเพราะอำนาจวิชาเท่านั้น ตัวตนที่เราเห็นนี้ มันเป็นส่วนผสมของสรรพสิ่งต่างๆ จึงปรากฏเป็นรูปร่างอยู่ได้ ถ้าส่วนที่ผสมกันนั้นแยกออกจากกันเมื่อไร คำว่า“ตัวตน”นี้ก็แตกออกไปทันที แต่เพราะยังมีความต้องการอยู่จึงต้องไปเกิดอีกในรูปใหม่

๓. อันการเกิดอีกนั้น จักเป็นไปในทางดีหรือชั่ว เป็นผลเนื่องจากการกระทำของผู้เกิดนั่นเอง ถ้าขณะที่มีชีวิตอยู่ ประกอบแต่กรรมดีไว้ ความดีก็จักเป็นแรงดันไปสู่สถานที่ดี ถ้าประกอบกรรมชั่วไว้ ความชั่วยกส่งไปสู่สถานที่ชั่วเหมือนกัน

๔. ถ้ารู้ว่าความทุกข์ไม่เป็นที่พอใจของเรา เราก็อย่าให้ทุกข์นั้นแก่ใครเป็นอันขาด เพราะชีวิตของเรากับของคนอื่น ๆ นั้นมีส่วนสัมพันธ์กันอยู่ประดุจลูกโซ่ ทำทุกข์แก่เขาก็คือการทำทุกข์แก่ตนเอง ถ้าเราทำสุขแก่เขา สุขนั้นก็จักกลับมาสู่เราอีก เหมือนเช่นเราเอาวัตถุบางอย่างไปไปที่ฝาผนัง เมื่อถูกฝาผนังแล้วก็ย่อมกระดอนกลับมาหาเราเป็นธรรมดา

๕. ไม่เฉพาะแต่มนุษย์เท่านั้นที่ต้องการความรักความเมตตาต่อกัน แม้สัตว์เดียรัจฉานทุกชนิดก็ต้องการความสุข ความสบาย ฉะนั้น เมื่อมนุษย์มีความรักความเมตตาต่อกัน ในหมู่มนุษย์แล้ว จงแผ่ความรักความเมตตานั้นไปถึงสัตว์เดียรัจฉานด้วย ทุกชีวิตในโลกย่อมให้ประโยชน์แก่กันไม่ทาง

กรรมสนองกรรม

ใดก็ทางหนึ่ง และประโยชน์นั้นๆ ย่อมตกมาถึงผู้ให้ด้วย ฉะนั้น การทำลายผลประโยชน์ของคนอื่นก็คือการทำลายผลประโยชน์ของตนเอง จึงควรรักและสงสารสิ่งมีชีวิตทุกอย่างให้เหมือนรักตัวเอง

๖. ความเห็นแก่ตน มุ่งเอาให้ได้เพื่อตนฝ่ายเดียว โดยมีคำนึงถึงความเสียหายของคนอื่นนั้น เป็นความคิดและการกระทำที่ชั่วช้ามาก จงคอยระวังอย่าให้เกิดขึ้นในใจเป็นอันขาด จงหาความสุขให้แก่ตนในทางที่จักทำให้เพื่อนร่วมโลกพลอยเป็นสุขด้วยเถิด

๗. ขณะใดมีความคิดว่า “เราใหญ่กว่าเขา ฉลาดกว่าเขา, มีอิทธิพลสูงกว่าเขา, จักไปกลัวเกรงอะไร ใครมาขัดขวาง ก็ทำลายมันเสีย เอาชนะมันให้ได้ด้วยกำลังอำนาจ” จงรู้เถิดว่าในขณะนั้นผีร้ายเข้ามาอยู่ในใจของท่านแล้ว

แต่ในขณะใดคิดว่า “เราใหญ่กว่าเขา, ฉลาดกว่าเขา, มีอิทธิพลสูงกว่าเขา, เราเป็นพี่ชายของเขา”แล้ว เป็นธรรมดาที่จักต้องให้ความคุ้มครอง และเมตตาแก่น้องๆ ช่วยให้เรามีความสุขตามสมควร ขณะนั้นเสมือนเทพแห่งความเมตตาเข้าสิงใจแล้ว

๘. อันคนดีนั้น เกิดในที่ใดย่อมทำที่นั่นให้เป็นสุขและเป็นร่วมโพธิ์ร่มไทรของผู้อื่นได้เสมอ โลกนี้ยังมีคนดีน้อยจึงมีการเบียดเบียนกันอยู่เสมอๆ เป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่

กรรมสนองกรรม

ทุกคนจักช่วยกัน “ทำดีด้วยตน ช่วยผู้อื่นให้เป็นคนดี และช่วยสนับสนุนคนที่กำลังทำดีให้ทำดียิ่งๆ ขึ้นไป”

๙. หลักที่จักทำคนให้ดีขึ้น คือศาสนา อันเป็นแนวทางของใจ ทุกคนที่รักดีต้องมีศาสนาประจำใจ ศาสนาจักช่วยยกมาตรฐานทางจิตใจให้สูงขึ้น เหมือนไม้ที่คอยค้ำดันไม้ ศาสนาเป็นเหมือนแพที่จักนำเราข้ามฟาก ฉะนั้น จงใช้ศาสนาเป็นยานเพื่อข้ามฟากเถิด อย่าได้ใช้เป็นเรื่องสำหรับถกเถียงกันเล่นเลย

๑๐. ถ้าพูดกันในหลักศีลธรรม อันเป็นส่วนโลกีย์แล้ว ศาสนาในโลกทุกศาสนาดีทั้งนั้น เพราะเป็นคำสอนให้คนทำความดีอันเป็นประโยชน์ต่อทุกชีวิตในโลก

แต่ถ้าพูดกันในด้านความหลุดพ้นทุกข์ เป็นอิสระแล้ว พระพุทธศาสนามีอุดมคติเช่นนี้ พระพุทธศาสนาสอนว่าคนเราถ้ายังมีความคิดว่า มีตัวตนของตนอยู่แล้ว ความเห็นแก่ตนและทำบาปเพื่อตนก็ย่อมจะมีขึ้นได้เสมอ เมื่อใดถอนความยึดมั่นถือมั่นในตนออกเสียได้ เมื่อนั้นก็หมดมูลรากของความชั่วทันที

๑๑. ความยึดถือ ไม่ว่าในสิ่งใดๆ เป็นไปเพื่อกิเลสทั้งนั้น ยึดถือในสิ่งใดย่อมเป็นทุกข์เพราะสิ่งนั้น ยึดถือมาก ก็เป็นทาสของสิ่งนั้นมากขึ้น ศาสนาที่สอนให้ยึดถือจนวางไม่ลงนั้น ถ้าพูดกันตามความเป็นจริงแล้ว ย่อมเป็นอิสระไม่ได้

กรรมสนองกรรม

พุทธศาสนาเป็นศาสนาของการปล่อยวางที่ละน้อย จนกระทั่งปล่อยได้หมด ไม่มีอะไรที่ยึดถือต่อไป เป็นอิสระและบริสุทธิ์อย่างสุดยอด ธรรมในพระพุทธานุศาสนนาจึงเป็นยอดของบรรดาธรรมทั้งปวง

๑๒. ทุกสิ่งทุกอย่างมิได้เกิดขึ้นแก่เราด้วยการอ้อนวอน เช่นสรวง แต่จักเกิดขึ้นด้วยการกระทำของเราเอง

ฉะนั้น การไปกราบไหว้ต้นไม้, ภูเขา, เสาเขื่อน, พระภูมิเจ้าที่ และ อะไรต่ออะไรที่เราคิดว่าจักช่วยเราได้นั้นเป็นความเข้าใจผิด อันเราควรละเสีย การถือของขลัง, โชคลาง, ยามดียามร้ายอะไรต่างๆ นั้นก็เนื่องมาจากความเขลาทั้งนั้น

ชาวพุทธต้องเป็นคนฉลาดให้สมชื่อ อย่าเป็นชาวพุทธแต่ปฏิบัติตนเยี่ยงชาวโสมเป็นอันขาด เพราะ“พุทธะ” หมายถึงคนฉลาดมีเหตุผล โสยศาสตร์เป็นเรื่องของคนหลงที่ไม่รู้จักเหตุผลเท่านั้น

๑๓. ท่านจงลืมนตาของท่านให้กว้าง รับความจริงของพุทธศาสนาเถิด เพราะความจริงจักทำให้ท่านเป็นอิสระพ้นความเป็นทาสโลกีย์ ถ้าท่านเริ่มรู้สึกตัวว่าชีวิตท่านมีดมนกั จงรีบออกจากที่มีดมนั้นเสีย ถ้าท่านรู้ตัวว่ากายและใจของท่านไม่สะอาด จงชำระล้างมลทินอันแปดเปื้อนออกเสีย เหมือนกับถ้าท่านรู้ตัวว่ากำลังมีโรค ก็รีบไปหาหมอหายาบำบัด ท่านจักพบแสงสว่าง, สะอาด, และอนามัย (ความไม่มีโรค)

กรรมสนองกรรม

๑๔. จงปฏิบัติตนอย่างง่าย ๆ ดังนี้คือ

(๑) เมตตาต่อทุกชีวิต

(๒) เคารพกรรมสิทธิ์แห่งทรัพย์ของผู้อื่น

(๓) พอใจในคู่ครองของตน หรือถ้าไม่มีคู่ครองก็ทำใจให้บริสุทธิ์จากกาม

(๔) จงมีวาจาสัตย์, อ่อนหวาน, พูดแต่สิ่งที่มีประโยชน์

(๕) ทำตนให้มีสติสมบูรณ์ ด้วยการงดเว้นสิ่งเสพติด มีนเมาทุกชนิด”

ตลอดเวลาที่พระเถระแสดงธรรม พันทุก็ตั้งใจฟังด้วยดี ได้รับความรู้ความเข้าใจกว้างขวางขึ้น เขาพอใจในโอวาทนี้มาก จึงได้ลุกขึ้นและก้มลงกราบแทบเท้าของพระเถระ แล้วปฏิญาณแสดงตนเป็นพุทธสาวกต่อไป

เขาได้นิมนต์พระนารทะไปสู่นบ้านของเขา ณ เมืองโกสัมพี เหนือแม่น้ำยมนา และเขาจักสร้างวิหารเป็นที่ประกาศธรรมขึ้น ณ ที่นั้นสักแห่งหนึ่ง เขาจักชักชวนเพื่อนฝูงและพี่น้องให้หันมาครองชีพในทางที่ชอบธรรมต่อไป

เมื่อได้ประกาศความเลื่อมใสแล้ว พันทุก็ลาพระนารทะกลับที่พักแห่งตน

คน ทำ ขั้ว
ย่อมเดือดร้อนในโลกนี้

คน ทำ ขั้ว
ย่อมเดือดร้อนในโลกหน้า

คน ทำ ขั้ว
ย่อมเดือดร้อนในโลกทั้งสอง
เมื่อคิดได้ว่า
ตนทำแต่กรรมชั่ว

ตายไปเกิดในทุคติ
ยิ่งเดือดร้อนหนักขึ้น

ท่ามกลางกองโจร

วันและเวลาได้ผ่านไปตามวิถีของมัน แต่ไม่ใช่เพียงวันและคืนเท่านั้นที่ผ่านไป ชีวิตของสรรพสัตว์ทั้งหลายก็ย่อมล่วงเลยผ่านไปด้วย ต่างกันแต่ว่าผ่านไปด้วยความดี หรือความร้ายเท่านั้น แต่จะอย่างไรก็ตาม ทั้งความดีและความร้าย ต้องมีปฏิกิริยาเป็นผลของมันแน่นอนเสมอ

มหาทุตตะผู้อาฆาตร้าย คิดมุงอยู่แต่อย่างเดียวว่า ในชั่วชีวิตของเขาเนี่ย เขาจักต้องตอบสนองการกระทำของพันธุ์ให้จงได้ ดังนั้น เมื่อเขาได้ลอบหนีออกจากบ้านพันธุ์ผู้เป็นนายแล้ว เขาก็ตรงไปสมัครอยู่กับพวกโจรในป่า ด้วยความหวังว่า วันหนึ่งเขาจักยืมมือพวกโจรนี้แก้แค้นให้เขา

เพราะเหตุที่มหาทุตตะเป็นคนใจต่ำ เขาจึงนึกถึงแต่ความทารุณของนายอย่างเดียวเท่านั้น เขาหาได้คิดไม่ว่านอกจากความทารุณครั้งนั้นนายได้กรุณาเขาตลอดมา ถึงแม้จะใช้ให้ทำงานก็มีเงินทองให้เป็นรางวัล มีที่ให้พักพิงอาศัย เวลาเจ็บป่วยก็รักษาพยาบาลให้ ความดีของนายมีอยู่ แต่คนอย่างมหาทุตตะมองไม่เห็น พอนายร้ายกับเขาเพียงครั้งเดียว เขาก็ผูกใจเจ็บ คิดแก้แค้น นี่คือสภาพของจิตใจที่ทราบดีกว่าสัตว์เดียรัจฉาน เพราะสัตว์เดียรัจฉานเช่นสุนัข เจ้าของให้อาหาร

กรรมสนองกรรม

มันกิน ให้มันอาศัยอยู่ได้ร่มไม้ชายคา มันก็รักเจ้าของ แม้จักดุจก่เขี่ยนตีมันก็ไม่โกรธ ยอมให้ทุบตีโดยดี แล้วก็แสดงอาการประจบนายต่อไปอีก อย่างนี้จะว่า สุนัขดีกว่าคนบางคน จักได้หรือไม่

มหาทุตตะ เป็นคนที่มีร่างกายกำยำล่ำสันและฉลาดกว่าพวกโจร ความแข็งแรงของเขานั้นนับว่าเป็นเอกในหมู่เขาอาจสู้คนได้ถึงแปดคน อีกทั้งเขามีความรู้ในการใช้อาวุธอยู่ด้วย ดังนั้น ในการออกปล้นทุกครั้ง พวกโจรจึงได้เห็นวามหาทุตตะเป็นผู้มีความสามารถเหนือกว่าตน ในที่สุดพวกโจรก็พร้อมใจกันตั้งให้มหาทุตตะเป็นหัวหน้า มหาทุตตะก็ปล่อยชีวิตของตนให้ผ่านไปอย่างชั่วร้ายทุจริตตลอดมา

ตรงข้ามกับมหาทุตตะ พันทุผู้เป็นนายเมื่อกลับจากพาราณสีแล้ว ก็เริ่มงานกุศลสาธารณประโยชน์ทันที เขาได้เลือกสถานที่อันเป็นป่าแห่งหนึ่ง ไม่ไกลจากหมู่บ้านนักเป็นสถานที่ที่เหมาะสมแก่ผู้ที่ต้องการความสงบในทางหลักเรือน เขาจึงได้สร้างกุฏิน้อยๆ พออยู่ได้ แล้วส่งข่าวไปยังพระนารทะนิมนต์ให้ไปจำพรรษาอยู่ ณ ที่นั้น พระนารทะก็รับนิมนต์เดินทางไปประกาศคำสอนของพระพุทธองค์ด้วยความเต็มใจ

ทุกเช้าทุกเย็น เศรษฐีพันทุได้มาหาพระเถระ เพื่อสนทนาธรรมบ้าง เพื่อรับใช้ตามหน้าที่ของอุปถัมภ์ที่ดีบังงานธรรมทูตที่นั้นก็จำเริญกว้างขวางออกไป มีคนเป็นอันมาก

กรรมสนองกรรม

เริ่มเข้าใจพุทธธรรม เข้าใจความเท็จจริงแห่งชีวิต และคนเหล่านั้นก็ประพฤติตนตั้งมั่นอยู่ในศีลในธรรม บ้านเมืองก็สงบร่มเย็น เป็นสุขเพราะการปฏิบัติธรรมของประชาชน

วิหารของพันธุจึงเป็นสถานแห่งความสุข ความสว่าง ความสะอาด พระภิกษุสงฆ์จากทุกสารทิศก็มาพัก และประกาศแห่งสังฆกรรมแก่ประชาชนเสมอมา

พระนารทเถระได้ให้การอบรมแก่เด็กหนุ่มมากมาย และเขาเหล่านั้นที่ได้เข้ามาบวชอุทิศตนให้แก่งานของโลกต่อไป ก็มีเป็นจำนวนมาก อาจกล่าวได้ว่าคำสอนของพระตถาคตเจ้าได้แผ่ปกคลุมนครโกสัมพีแล้ว

ในด้านการครองเรือน พันธุก็กลายเป็นพ่อเรือนที่ดี เมื่อก่อนเคยเป็นคนดุก็กลับกลายเป็นคนใจเย็น เมื่อก่อนเคยเป็นคนเห็นแก่ตัวเอาเปรียบคนได้ปกครองเสมอ แต่บัดนี้ เขากลับสงสารคนโง่ ช่วยป้องกันผลประโยชน์ของคนโง่ไว้เสมอ ธรรมะได้กลับใจเขาให้เป็นคนดีขึ้นมา จนใครๆ ก็แปลกใจ ชื่อเสียงในการค้าเพชรพลอยของเขาก็โด่งดัง ใครๆ ก็พากันให้สมญาเขาว่า “พันธุ พ่อค้าเพชรผู้มีใจบริสุทธิ์ประดุจเพชร”

การค้าของเขาก้าวหน้าเจริญขึ้นมาก มีชาวต่างแคว้น มาติดต่อมากขึ้น และยังมีคนมาติดต่อมากขึ้นเท่าใด เขาก็ยิ่งเป็นคนซื่อตรงมากขึ้นเท่านั้น เพียงระยะสองสามปีเขาก็มั่งคั่งขึ้นกว่าเก่าหลายเท่า

กรรมสนองกรรม

แต่ทว่า ชีวิตไม่เป็นของแน่นอน อนาคตอันยังมาไม่ถึงนั้น ใครไม่อาจจะคาดหมายเอาตามใจชอบได้ อนาคตจึงเป็นเสมือนภาพมิตที่น่ากลัว เว้นแต่ผู้รู้ธรรมประพาสชอบ ประกอบด้วยเหตุผลเท่านั้น จึงจักไม่หวาดหวั่นต่อเหตุการณ์ที่อาจจักพึงบังเกิดในทางร้าย

พระราชแห่งแคว้นหนึ่ง ได้ทราบข่าวว่าพันธุเป็นพ่อค้าเพชรที่มีสินค้านี้ๆ และเป็นคนที่ตรงต่อลูกค้ามาก พระองค์ปรารถนาจักทำมงกุฎด้วยทองคำบริสุทธิ์ประดับรัตนอันล้ำค่าของชมพูทวีป จึงได้ส่งคนไปติดต่อ ตกลงกันว่าเมื่อทำแล้ว พันธุจักต้องจัดส่งไปให้พระองค์ พันทูนียอมตามเงื่อนไขนั้นทุกประการ แต่มิใช่เพื่อค่าจ้างจำนวนมากมานั้น เขาต้องการจักสนองความประสงค์ของทุกคนโดยเสมอกัน ตามหลักธรรมของผู้ค้าที่ดี

เพียงสามเดือน ช่างทองของพันธุก็สร้างมงกุฎประดับเพชรอันงามเลิศล้ำค่านั้นสำเร็จ พอสิ้นฤดูฝน ทางสะดวกสมควรจักเดินทางได้แล้ว เขาจึงไปสู่วิหารเพื่อลาพระเถระผู้เป็นอาจารย์และเพื่อรับโอวาทด้วย แล้วเขาก็จัดกองเกวียนประกอบด้วยเกวียนหลายสิบเล่มบรรทุกสินค้านี้ๆทองคำเป็นจำนวนมากเพื่อเอาไปขายในแคว้นนั้น ซึ่งมีหวังจักได้กำไรงาม เพราะเขาเป็นผู้ที่พระราชแห่งแคว้นยอมรับนับถือฝีมืออยู่แล้ว การค้าทองในโอกาสนั้นก็จักเป็นผลพลอยได้อีกไม่ใช่น้อย

กรรมสนองกรรม

พันธุมิได้ประมาทในการเดินทาง เขาได้จ้างชายฉกรรจ์เป็นจำนวนร้อย มีอาวุธครบมือ เป็นผู้คุ้มกันกองเกวียน เพราะระยะทางเดินต้องผ่านป่าเปลี่ยว อันเป็นที่พำนักของบรรดาโจร เมื่อการตระเตรียมเรียบร้อยแล้ว กองเกวียนของพันทูก็เคลื่อนขบวนไปในตอนเช้าวันรุ่งขึ้น

การเดินทางเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ตลอดเวลาห้าวัน ในวันที่หกขณะที่กองเกวียนเข้าทางแคบระหว่างภูเขา ต้องเดินเรียงแถวกันเป็นขบวนยาว ตามทางขรุขระและคดเคี้ยวขึ้นสู่ที่สูง พันทูก็คิดว่าโจรภัยอาจจะมี ณ สถานที่เช่นนี้ จึงสั่งให้เตรียมพร้อมไว้เสมอ แต่วันนั้นก็ได้ผ่านไปด้วยดี

ตอนพลบค่ำ คณะเดินทางก็ตั้งค่ายพักแรมบนเนินสูง ซึ่งพันทูก็นึกว่าเป็นทำเลเหมาะ ยากแก่การจู่โจมตีของพวกโจร เขาจัดเกวียนสินค้าเรียงรายเป็นรูปวงกลม กองไฟไว้รอบนอก แล้วจัดเวรอยู่ยามอย่างแข็งขัน ราตรีเริ่มต้นเพียงครู่เดียว ชาวกองเกวียนทั้งหมดที่ได้เดินทางมาด้วยความเมื่อยล้า ก็พากันหลับหมด เหลืออยู่แต่คนยามเพียงแปดคนเท่านั้น

พอดีก็สงบ พวกโจรป่าอันมีมหาทุตตะเป็นหัวหน้า ซึ่งได้สะกดรอยตามกองเกวียน คอยหาโอกาสปล้นมาตลอดห้าวัน แล้วนั้นก็ได้ที่ แยกย้ายกำลังเข้าล้อมขบวนเกวียน ซึ่งมหาทุตตะคาดว่า ทุกคนในคณะเดินทางกำลังเหนื่อยอ่อนเต็มที่ เพราะต้องเดินทางขึ้นที่สูงอยู่ตลอดวัน

คนทำชั่ว
ย่อมเศร้าโศกในโลกนี้

คนทำชั่ว
ย่อมเศร้าโศกในโลกหน้า

คนทำชั่ว
ย่อมเศร้าโศกในโลกทั้งสอง

คนทำชั่ว
ย่อมเศร้าโศกเดือดร้อนยิ่งนัก
เมื่อมองเห็นแต่กรรมชั่ว

ของตน

กรรมสนองกรรม

ฝ่ายถูกปล้นรู้สึกตัวก็ต่อเมื่อพวกโจรเข้าประชิดกอง
เกวียนเสียแล้ว ถึงกระนั้นก็ได้ต่อสู้อย่างทรหด สู้เพื่อรักษา
กรรมสิทธิ์ในทรัพย์ และที่สำคัญคือชีวิตตน ฝ่ายโจรก็สู้เพื่อให้
ได้มาซึ่งสิ่งที่ตนต้องการ ทั้งสองฝ่ายต่างไม่ยอมถอยหลัง

มหาทุตตะร้องตะโกนสั่งการเสียงก้องป่า พันทุกใจ
เต็ดนำหน้าพรรคพวกออกต่อสู้อย่างห้าวหาญ แต่ทว่าเป็น
ธรรมดา“น้ำน้อยย่อมแพ้ไฟ” กองโจรมีกำลังมากกว่า หนุน
ล้อมเข้ามาเสมอไม่ขาดสาย พวกกองเกวียนถูกฆ่าตายไป
เรื่อยๆ แม้พันทุเองต้องอาวุธหลายแผล เขาได้รับบาดเจ็บ
มาก คิดว่าถ้าขึ้นสู้ต่อไปก็ต้องตาย ชีวิตเป็นของหายาก ตัวไม่
ตายเงินทองยังหาได้

เขาจึงผละหนີไปซุ่มอยู่ในลำธาร กระทั่งพวกโจรถอย
กลับไปหมด เขาจึงออกเดินทางกลับบ้าน เขาหนีรอดมาเพียง
คนเดียวเท่านั้น พวกพ้องของเขาถูกโจรฆ่าตายหมดสิ้น

พันทุได้รับความเจ็บปวดขนาดหนัก เขาได้สูญเสีย
ทรัพย์ไปเป็นจำนวนเหลือคະเนนั๊บ แม้ตัวเองก็เกือบต้องเสีย
ชีวิต การสูญเสียครั้งนี้ ทำให้เขาเกือบล้มละลายเลยทีเดียว

แต่เขาเสียใจหรือ แ่นอน..ถ้าเป็นสมัยก่อนเขาคง
เสียใจจนนอนไม่หลับ และอาจจะยกกำลังไปต่อสู้กับโจรอีก
เป็นแน่ บัดนี้เขาได้เป็นสาวกของพระพุทธองค์แล้ว แม้จัก
ได้รับทุกข์ขนาดหนักจนเหลือทน เขาก็ยังทนได้ ไม่บ่นเพ้อ

กรรมสนองกรรม

รำพันอันใดทั้งสิ้น เพราะตนทราบหลักกรรมอยู่ดีแล้วว่า

“ทุกคนต้องเก็บเกี่ยวผลที่ตนหว่านไว้ จักหนีจากผลที่ตนทำไว้ ไม่ได้เป็นอันขาด”

เขาทราบดีว่า นี่มันเป็นผลกรรมของเขาเอง เพราะเมื่อสมัยยังอยู่ในวัยหนุ่มนั้นเขาเป็นคนหยาบคาย มักดุ่มักด่าคนด้วยโทสะ ใครทำอะไรให้ไม่ถูกใจก็ตบเขาเตะเขา แม้ใน ด้านการค้าขายก็ชอบเอาเปรียบผู้อื่น เคยผิดสัญญา เคยยกยอกฉ้อโกงมามากแล้ว ถึงทรัพย์ที่ถูกปล้นไปนั้น บางส่วนก็ได้มาโดยมิชอบธรรม ได้มาเช่นไรมันก็สูญไปเช่นนั้น เป็นบทเรียนที่ดีสำหรับชีวิตแล้ว ไม่มีอะไรจักต้องเสียใจ ดีเสียอีกที่ถูกปล้นถูกทำร้าย จักได้เป็นการปลดเปลื้องหนี้ อันเป็นกรรมเก่าไปเสียบ้าง และจักเป็นเครื่องเตือนใจให้เป็นคนดีต่อไปในอนาคต พระมหาเถระก็ได้เคยบอกไว้แล้วว่า

“เราจักต้องพลัดพรากจากของรักของชอบใจเป็นแน่แท้ เราทำกรรมชนิดใดไว้ก็จักต้องได้รับผลกรรมนั้น” ข้อนี้เป็นความจริงยิ่งกว่าจริงเสียอีก ชีวิตของคนที่ถูกเคล้าอยู่กับความชั่ว ยังไม่เคยเห็นผลของความชั่ว ย่อมสำคัญผิด คิดผิดว่าความชั่วนั้นจักไม่ให้ผล ก็มัวเมา ประกอบกรรมชั่วเรื่อยไปไม่หยุดยั้ง เมื่อใดเขาได้เห็นผลของกรรมชั่วบ้าง เมื่อนั้นแหละเขาจักรู้ตัวว่าไม่ควรเลยที่จักกระทำความชั่ว

ความเสียหายในครั้งนี้ กลับเป็นประโยชน์แก่พันธุ

กรรมสนองกรรม

เพราะมันเป็นประจักษ์ว่าทิพยมาฆโฆสลังใจของเขาให้สะอาดขึ้น และเพราะเขาเคยได้ศึกษาธรรมอยู่บ้างแล้ว ความจริงในเรื่องของชีวิตก็ปรากฏแก่เขา

พอเขากลับมาถึงบ้านก็ไปหาพระมหาเถระที่วิหาร และเล่าเหตุการณ์ให้ท่านฟังทุกประการ เขาได้รับคำปลอบใจว่า “สิ่งไรที่ผ่านพ้นไปแล้วจงปล่อยให้ผ่านไปเถิด อย่าเอามาคิดให้เป็นทุกข์เลย ความคิดที่เป็นทุกข์นั้น ไม่อาจทำให้สมปรารถนาได้ จงคิดว่านั้นเป็นบทเรียนตอนหนึ่งซึ่งไม่ควรที่จักทำซ้ำเช่นนั้นอีก จงก้าวเดินไปข้างหน้าด้วยดวงใจใหม่ตามแนวทางที่ไปสู่ความสงบสุขเถิด”

พันธุปฏิบัติตนตามคลองธรรมเคร่งครัดยิ่งขึ้น เขาสร้างคุณความดีอันประกอบด้วยเมตตากรุณาต่อคนทุกชั้น แม้แต่กับคนที่เคยเป็นศัตรูกันในทางค้าขาย เขาก็พยายามทำดีต่อ ไม่มีความหวังอันใดเหลืออยู่สำหรับพันธุ เขาให้อภัยในความผิดของผู้อื่น และถ้ารู้ตัวว่าได้ทำความผิดพลั้งอันทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนแล้ว เขาก็รีบไปขอขมาโทษจากผู้นั้นทันที

เขาเป็นมิตรของคนทุกคน มีใจเต็มเปี่ยมไปด้วยความกรุณาเสมอ จึงมีคนเคารพนับถือมาก การค้าของเขาก็เจริญขึ้น ฐานะที่ตกต่ำไปเพราะถูกปล้นก็กลับคืนดีจนกระทั่งมั่งคั่งเท่าเดิม เป็นตัวอย่างอันดีแก่ประชาชนในเมืองนั้น ทำให้คนสนใจหันมาดำเนินชีวิตทางธรรมมากขึ้น

กรรมสนองกรรม

หลายปีต่อมา พระภิกษุหนุ่มชื่อบันถกะ ศิษย์ของพระนารทะได้ท่องเที่ยวประกาศธรรมไปในแคว้นต่าง ๆ บังเอิญหลงทางไปสู่หมู่บ้านที่มหาทุตตะเป็นหัวหน้า พระบันถกะก็ถูกกระทำทารุณจากพวกโจรนั้น เพราะเหตุที่ท่านไม่มีสมบัติอะไรติดตัว และเพราะโจรเห็นว่าเป็นพระไม่เป็นอันตรายอะไร จึงได้ปล่อยตัวไป

วันรุ่งขึ้น หลังจากโจรปล่อยตัวมาแล้ว พระบันถกะซึ่งถูกทุบตีฟกช้ำ และอ่อนเพลียมาก เดินซัดเซอยู่ในป่าได้ยินเสียงทะเลาะกันอ้ออิงป่า ท่านจึงแอบเข้าไปใกล้ ได้เห็นโจรหนุ่มนั้นกำลังอยู่ในอาการเมาเมึ้นประจุกสัตว์ร้าย พวกโจรแตกแยกกันออกเป็นสองฝ่าย กำลังต่อสู้ประหารกันเอง

ส่วนมหาทุตตะก็กำลังป้องกันตัวเองให้พ้นจากการถูกทำร้ายรอบด้าน ถึงแม้เขาจักตงอยู่ในที่ล้อมหนาแน่น เขาก็สามารถฟาดฟันศัตรูล้มตายลงมากมาย แต่มหาทุตตะกับพวกมีเพียงไม่กี่คน จึงไม่อาจสู้คนหนุ่มมากได้

ในที่สุดมหาทุตตะก็ถูกอาวุธล้มลงท่ามกลางกองศพของบริวาร พวกโจรที่เหลืออยู่เพียงเล็กน้อยก็ละทิ้งศพเหล่านั้นพากันออกเดินทางไป โดยไม่รู้ว่ามหาทุตตะยังมีชีวิตอยู่

พระบันถกะชும்ดูเหตุการณ์อยู่ด้วยใจอันสงบ ครั้นเห็นพวกโจรไปกันหมดแล้ว ก็ออกจากที่ซ่อนตรงไปที่ร่างของมหาทุตตะ ซึ่งยังมีชีวิตอยู่เพียงคนเดียว

กรรมสนองกรรม

ด้วยเมตตาจิต พระปันถกะก็เข้าพยาบาล ตักน้ำมา เช็ดหน้าเช็ดโลหิตและชำระล้างแผลให้ โดยมีได้คิดว่าโจรผู้นี้เป็นผู้ที่ทำร้ายท่านเกือบสิ้นชีวิต ท่านคิดอย่างเดียวว่า “ขอให้เขารอดพ้นจากความเจ็บปวดและความตายเถิด”

สักครู่หนึ่งมหาทุตตะฟื้นขึ้น ยังมีทันลิ้มตากก็เข้มน้ำเค็ม คำนวณด้วยความแค้นว่า “อ้ายหมากตัญญู อ้ายมหาทรยศ อ้ายพวกเนรคุณ มันไม่รู้จักบุญคุณนายของมัน สิ้นข้าแล้วมันจักต้องตายอย่างหมาพลัดฝูง” เขาลิ้มตาขยับกายทำท่าจะลุกขึ้น พร้อมกับชูคำรามออกมาอย่างอาฆาตว่า “ข้าจักต้องตามไปเอาเลือดอ้ายสัตว์ทรยศเช่นคมดาบให้ได้” พุดจบมหาทุตตะก็ผละหงายลงไปนอนอยู่ท่าเดิมอีก

พระปันถกะเห็นว่าเขาอ่อนเพลียมากและคงกระหายน้ำ จึงเอาน้ำหยอดให้ที่ปาก พอมหาทุตตะรู้สึกตัวก็ผงกศีรษะขึ้นดื่มน้ำอย่างกระหาย สักครู่หนึ่งเขาค่อยมีแรงสดชื่นขึ้น แต่ยังคงแสดงกิริยาดุร้ายตามเดิม เขาพูดอะไรเพิ่มพ้ำเหมือนเพื่อพระปันถกะจึงก้มลงกระซิบที่หูว่า “สงบเถิดสหาย อย่าคิดถึงเพื่อนผู้ทำบาปร่วมกับท่านเลย จงคิดถึงชะตากรรมของท่านเองดีกว่า จงมารับเอาอมฤตธรรมในวาระสุดท้ายแห่งชีวิตของท่านดีกว่า มันจักช่วยให้ท่านหลุดรอดพ้นจากความทุกข์ได้ จงนอนนิ่งๆ และทำใจให้สงบเถิด บางทีท่านอาจมีชีวิตรอดไปได้ อาตมภาพจะพยายามช่วยท่าน”

ละอาย
ในสิ่งที่ไม่ควรละอาย
ไม่ละอาย
ในสิ่งที่ควรละอาย
ผู้ที่มีความเห็นผิดอย่างนี้
ย่อมไปสู่ทุกติ

เห็นโทษ เป็นโทษ
เห็นบุญ เป็นบุญ
ผู้ที่มีความเห็นชอบเช่นนี้
ย่อมไปสู่สุคติ

กรรมสนองกรรม

มหาทุตตะเริ่มรู้สึกตัว รู้สึกเจ็บปวดบาดแผล เขาครวญครางออกมาอย่างอ่อนระโหย เมื่อสายตาของเขาหายฝ้าฟาง เขาก็มองเห็นร่างที่ห่มด้วยสีเหลืองอย่างชัดเจนนึกได้ว่า “สมณรูปนี้ ดูเหมือนจักเป็นบุคคลเดียวกันกับที่เราได้ทูปตีเมื่อวันวาน วันนี้ทำไมจึงกลับมาหาเราอีก เห็นจักมาแก้แค้นเรากระมัง” เขาคิดดังนี้แล้วก็แสดงอาการตกใจหวาดกลัว

พระปันถกะรู้ที่ จึงปลอบด้วยน้ำเสียงอันอ่อนโยนว่า “โปรดสงบใจเกิดสหาย อันตรายจากผู้ครองผ้ากาสาวพัสตร์ ไม่มีในโลกนี้”

“อันตรายไม่มี” เขาทวนคำ “อันตรายไม่มีแล้วหรือ?”

พระปันถกะไม่ตอบคำถาม เป็นแต่รีบจัดแจงห้ามเลือด และตกแต่งบาดแผลของเขาอย่างประณีต มหาทุตตะยังไม่แน่ใจถามอีกว่า “ท่านใช้ไหมที่ข้าพเจ้าจับได้และทำร้ายจนบอบข้าเมื่อวานนี้? ทำไมจึงกลับมาช่วยเหลือข้าพเจ้าเล่า? ท่านผู้เมตตา..ทำไมท่านจึงไม่โกรธ? ท่านมาช่วยข้าพเจ้าทำไม? คนอย่างข้าพเจ้าไม่มีประโยชน์อะไรสำหรับท่าน ไม่มีประโยชน์อะไรแก่ใครๆ ทั้งนั้น ปล่อยให้ข้าพเจ้าตายเถอะสมควรแล้วดาบของข้าพเจ้าฆ่าตัวเองแล้ว”

พระปันถกะฟังคำพูดประโยคท้ายของนายโจรแล้วก็รู้สึกว่าบุคคลผู้นี้ยังมีใจโง่เขลาโดยแท้ ยังมีหวังที่จะชำระจิตใจของเขาให้สะอาดได้ ก่อนที่เขาจักตายไป หรือถ้าหาก

กรรมสนองกรรม

เขายังมีชีวิตอยู่ได้ เขาก็จักเป็นคนดีต่อไป ท่านจึงกล่าวว่า “ไม่ต้องคิดอะไรให้มากดอกสหาย ขณะนี้ท่านจงคิดแต่เพียงว่า ท่านกำลังเก็บเกี่ยวผลที่ท่านได้หว่านไว้ จริงหรือไม่เล่า ถ้าท่านให้ความเมตตากรุณาต่อเพื่อนมนุษย์ ท่านก็จักได้รับความเมตตากรุณาตอบแทน แต่ที่ท่านให้ความเจ็บปวดทุกข์ทรมานแก่เพื่อนร่วมโลกตลอดมา ท่านจึงต้องได้รับความเจ็บปวดตอบแทนเช่นเดียวกัน ท่านสอนลูกน้องของท่านให้ปล้น ให้เผา ให้ทำลาย ให้ฆ่าคน แต่ท่านลืมนึกไปว่า ท่านก็เป็นคน ๆ หนึ่ง และวันหนึ่งลูกน้องก็จะฆ่าท่าน บัดนี้ผลกรรมประจักษ์แล้ว ขอจงทำใจให้สงบเถิด”

เมื่อพระปันถกะกล่าวจบ มหาทุตตะก็พยายามยกมือขึ้นประณมคารวะด้วยรู้สึกสำนึกผิด เขากล่าวสารภาพว่า “จริงที่เดียวท่านสมณะ ข้าพเจ้าได้รับทุกข์ความเดือดร้อนเพราะข้าพเจ้าชั่วเอง และข้าพเจ้ารู้ตัวว่า ผลกรรมนั้นยังหาได้จบลงไม่ มันยังไม่คุ้มกับความชั่วร้ายของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าทราบดีว่าข้าพเจ้าจักต้องใช้หนี้กรรมอีกต่อไป บอกข้าพเจ้าเถิดสมณะผู้เมตตา ท่านเป็นผู้บริสุทธิ์รู้แจ้งในโลก ท่านคงจักบอกข้าพเจ้าได้ว่า ข้าพเจ้าควรจักทำอะไร ให้บาปอันหนักประจักษ์แผ่นหินใหญ่ที่ทับอกข้าพเจ้านี้เบาบางลงได้บ้าง”

“ดวงตาของท่านเริ่มสว่างแล้ว บัดนี้ท่านคิดชอบแล้ว ท่านไม่ใช่คนใจคนเก่า ฉะนั้น จงฟังและจงปฏิบัติตามทันที

กรรมสนองกรรม

จำไว้ว่า ความพยาบาท ความคิดในทางร้าย ย่อมเป็นเหตุให้ใจเศร้าหมอง ความเมตตาอารีไม่จองเวรแก่ใครๆ ย่อมทำให้จิตใจบริสุทธิ์ รู้เช่นนี้แล้วจงถอนความคิดในทางบาปของท่านออกเสียจากใจเถิด แล้วจงทำจิตใจให้เปี่ยมด้วยความรัก ความเมตตา และให้อภัยแม้แต่ศัตรูเถิด บาปของท่านจักบรรเทาได้เป็นแน่”

เมื่อมหาพุทธะได้ฟังถ้อยคำปลอบประโลมใจดังนั้นแล้ว เขาก็เริ่มสำนึกและรู้จักตัวของตัวเองดีขึ้น เขานึกถึงเหตุการณ์ต่างๆ ในอดีตที่ผ่านมาแล้ว ซึ่งล้วนแต่เป็นเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดทุกข์ทั้งสิ้น นับตั้งแต่เขาเกิดมา เขาต้องทำงานหนักในฐานะลูกจ้าง ได้รับสิ่งตอบแทนเพียงอาหารมื้อหนึ่งๆ เสื้อผ้าเพียงพอปกปิดร่างกาย มีที่อยู่เพียงพอกันแดดกันฝน เขาไม่เคยได้ยินคำอ่อนหวานจากใคร ไม่มีใครเห็นใจเขา ทุกคนมองเขาอย่างเหยียดหยาม จักใช้ทำอะไรก็มีแต่การบังคับ ขู่เข็ญ รวากับว่าเขามีใช้คนเหมือนผู้อื่น ในสมัยนั้นเขาจึงคิดว่าตัวเขาเป็นผู้ไม่มีความหมายอะไร จะทำดีหรือทำเลวก็ไม่สำคัญอะไร ทั้งนี้เพราะเขาไม่ทราบว่ “สัตว์โลกย่อมเป็นไปตามอำนาจของกรรม” เขาไม่รู้ว่าผลดีและผลร้ายทั้งหลายเป็นเพราะเหตุที่เขาได้ก่อเอาไว้นั่นเอง

เขาได้คิดต่อไปถึงสมัยที่ออกเป็นโจร จิตใจของเขาเปลี่ยนจากสภาพมนุษย์ไปเป็นสัตว์ป่า ล้นความเมตตากรุณา

ไม่ว่าบนท้องฟ้า
ไม่ว่าท่ามกลางมหาสมุทร
ไม่ว่าในหุบเขา
ไม่มีแม้แต่แห่งเดียว
ที่ผู้ทำกรรมชั่วอาศัยอยู่
จะหนีพ้นกรรมไปได้

ผู้ใดทำบาปไว้แล้ว
จะได้ด้วยการทำดี
ผู้นั้นย่อมส่องโลกนี้ให้สว่าง
เหมือนพระจันทร์
ที่พ้นจากเมฆ

กรรมสนองกรรม

คิดแต่จักหาทางทำลายผู้อื่นอย่างเดียวเท่านั้น เขาคิดถึงความอกตัญญูที่เขามีต่อนาย คิดถึงความอกตัญญูของลูกน้องที่ทำร้ายเขา แล้วเขาก็รู้สึกว่ามันเป็นการสมควรแล้ว ที่เขาต้องได้รับทุกข์ทรมานเช่นนี้

ในชั่วชีวิตของมหาทุตตะเป็นคนใจแข็งไม่เคยร้องไห้ แต่คราวนี้น้ำตาของเขาไหลพราก เขามีได้ร้องไห้เพราะความเจ็บปวด พ่ายแพ้ แต่เขาร้องไห้เพราะเสียดายโอกาสเสียดายเวลา เขาเพิ่งจะมารู้จักหนทางแห่งความสุขเมื่อใกล้จะสิ้นลมหายใจอยู่แล้ว และยิ่งกว่านั้นในระยะเวลาเพียงเล็กน้อยนี้เขาก็ไม่สามารถจักทำกิจการอันใดที่จักเป็นการชำระล้างกรรมชั่วของเขาได้ เขาคิดว่า แม้เขาตายไป เขาก็คงจักต้องลากแอกแห่งความชั่วของเขาติดตัวไปด้วย...ไปนรก

นรก..เขารู้จักนรกมานานแล้ว แต่เขาไม่เคยสนใจและไม่คิดว่าคำๆ นั้นมันจักมีสาระสำคัญอะไรกับชีวิต มาขณะนี้เขาเริ่มสงสัยว่า นรกอาจมีจริง และด้วยผลแห่งกรรมชั่วของเขาอาจทำให้เขาตกนรกสักก็ชาติก็กลับก็รู้ไม่ได้

เมื่อนึกถึงพระสมณะผู้ช่วยเหลือ เขาก็รู้สึกอึดอัดใจและคิดว่า บางทีเขาอาจมีหวังรอดพ้นจากสิ่งที่เขากำลังหวาดกลัวนั้น เขามองดูพระบันถกอย่างวิงวอน ร้องขอน้ำอีกครั้งแล้วได้กล่าวว่า “ท่านผู้เมตตา กรุณาเถิด ชีวิตของข้าพเจ้าเห็นจักสิ้นสุดในไม่ช้านี้แล้ว แต่กรรมอันหนักที่ข้าพเจ้าก่อไว้

กรรมสนองกรรม

ยังหาได้สิ้นสุดไม่ จักมีวิธีอันใดบ้างที่จักช่วยให้ข้าพเจ้าพ้นกรรมอันหนักนั้นได้ ?”

พระปันถกะกล่าวว่า “อย่าวิตกเลย บาปมลทินเป็นสิ่งที่เรานำมันมาพอกดวงใจของเราเองด้วยความเขลา เมื่อเราพอกมันได้ ก็ย่อมชำระล้างมันได้ด้วยความฉลาด จงตั้งใจฟังเถิด อาตมภาพจักเล่าเรื่องให้ฟังสักเรื่องหนึ่ง.....

.....นานมาแล้ว มีโจรใจร้ายคนหนึ่งในแคว้นมคธ เขาเป็นโจรที่มีใจกระหายเลือด มีมืออันชุ่มด้วยเลือดอยู่เป็นนิตย์ ชื่อของเขาเป็นที่สะดุ้งหวาดกลัวแก่ชาวเมืองทั่วไป พระราชาจึงประกาศให้รางวัลแก่ผู้ที่จับโจรนั้นได้ ไม่ว่าจะจับตายหรือจับเป็น คำสั่งของพระราชาทำให้โจรผู้โอหังนั้นทวีความดุร้ายยิ่งขึ้น แต่ว่าอย่างไรก็ตาม ผลกรรมชั่วของเขาก็ตามสนอง ในที่สุดก็ถูกกองทหารล้อมรบและถูกอาวุธตาย

ขณะที่นายโจรดับจิตด้วยความทุกข์เศร้าหมองจึงไปบังเกิดเป็นสัตว์นรก ได้รับทุกข์ทรมานสิ้นหลายกัลป์

ครั้นต่อมาองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าบังเกิดขึ้นในโลก ในวันที่พระองค์ได้ตรัสรู้ภายใต้ดวงไม้มหาโพธิ์ ที่ตำบลพุทธคยานั้น แสงสว่างอันประหลาดได้ปรากฏขึ้นทั่วโลกธาตุ เบื้องบนถึงพรหมโลก เบื้องล่างถึงอเวจีมหานรก สัตว์ทุกคนได้เห็นแสงนั้นแล้ว ก็ถามกันว่าแสงอะไร มีสัตว์ที่รู้ว่าแสงนั้นคือ แสงแห่งการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ต่อไปโลก

กรรมสนองกรรม

จักประสบสันติสุขเพราะธรรมาภาพ และแม้ชาวนรกก็น่า
ได้หลุดพ้นจากความทุกข์ทรมานนั้น

ต่อมามีพระมหาเถระผู้หนึ่งมีฤทธิ์มาก สามารถเที่ยว
ไปได้ในสามโลก วันหนึ่งพระมหาเถระรูปนั้นลงไปเยี่ยมเมือง
นรก นายโจรที่ไปเกิดเป็นสัตว์นรกก็นำมาหา ขอให้ท่านช่วยให้
พ้นบาป พระมหาเถระกล่าวกับนายโจรว่า

**“ตนเป็นที่พึ่งของตน ตนจักต้องช่วยตนเอง จักให้คน
อื่นช่วยหาได้ไหม เราเพียงแต่มาชี้บอกหนทางให้เท่านั้น จง
ชวนช่วยหาทางช่วยตนเองเถิด”**

สัตว์นรกสงสัยจึงถามว่า “วิธีช่วยตัวเองนั้นจักต้อง
ปฏิบัติอย่างไรเล่าพระคุณเจ้า?”

พระเถระย้อนถามว่า “จงคิดดูเถิด ในขณะที่มีชีวิต
อยู่ในโลกมนุษย์ พวกเธอได้กระทำความดีอันใดบ้าง จงรำลึก
ถึงความดีอันนั้น”

สัตว์นรกต่างพากันนั่งคิด ฝ่ายนายโจรนั้นก็นึกขึ้นมา
ได้ว่า ครั้งหนึ่งเขาได้เคยช่วยแม่คนที่กำลังตกไฟให้พ้นอันตราย
จึงได้บอกแก่พระมหาสมณะตามจริง พระมหาสมณะจึงว่า “ดี
แล้ว บัดนี้เธอจงลืมความทุกข์เสียเถิด จงนึกถึงแต่คนตัวที่
เธอเคยช่วยเหลือ และนึกถึงแต่ความดี อย่าได้คิดอะไรอื่น”

นายโจรนั้นก็ทำตาม ลักครุห์หนึ่งก็ปรากฏภาพนกใหญ่
ร่อนลงมาที่ตัวเขา ทางอุ้งตีนขยุ้มตัวเขาไว้แล้วพาบินสูงขึ้นไป

กรรมสนองกรรม

เกือบจะพ้นเขตนรกอยู่แล้ว ด้วยความดีใจเขาก็คิด แล้วพูดว่า “พ้นแล้ว เราพ้นนรกแล้ว” พุทมิทันขาดคำนั้นก็ปล่อยเขาลอยลิว ตกลงไปในขุมนรกตามเดิม และคราวนี้ไม่มีพระมหาเถระอยู่ที่นั่นแล้ว”

พอจบเรื่อง พระปันถกะก็กล่าวกับมหาทุตตะว่า “นี่แหละ..เห็นหรือไม่ว่าหนทางสว่างของท่านก็ยังมีอยู่ นายโจรที่ต้องตกนรกนั้น ทำบาปร้ายยิ่งกว่าท่านยังมีโอกาสพ้นจากนรกได้ แต่เพราะหวนนึกถึงตน กลับมัวเมาในตนอีก เขาจึงต้องตกนรกตามเดิม ตัวท่านนี้ก็กำลังเจ็บปวดเพราะยึดถือตน **ตนของตนจึงเป็นตัวหลอกหลอนให้รู้สึกเจ็บปวดอยู่** ถ้าละตนเสียได้ ปล่อยวาง อย่าคิดเข้าข้างตน คิดว่าร่างกายนี้เป็นเพียงส่วนผสมของธาตุเท่านั้น จิตก็จะเป็นอิสระบริสุทธิ์ได้”

แต่มหาทุตตะยังคิดวิตกอยู่เช่นเดิมว่า “ข้าพเจ้าจักปฏิบัติตามธรรมะอันปฏิบัติได้ยากนั้นอย่างไรในเวลากะทันหัน เช่นนี้ การเลิกยึดถือตนเช่นนั้น น่าจะต้องมีการฝึกหัดจิตนานมิใช่น้อย คงไม่มีประโยชน์อะไรแก่ข้าพเจ้าเลย”

พระปันถกะจึงย้อนถามว่า “เวลานี้ท่านยังมีใจโกรธใครบ้างหรือเปล่า?” มหาทุตตะตอบว่า “ไม่มีแล้ว ข้าพเจ้ารู้สึกผิดแล้ว”

“ถ้าเช่นนั้น ท่านยังจักคิดแก้แค้นใครอีกไหม?”

“ไม่คิดแล้ว แค้นก็เป็นทุกข์เหลือทนแล้วพระคุณเจ้า”

กรรมสนองกรรม

พระปันถกะ ถามต่อไปว่า “ถ้าท่านได้พบกับนายเก่าของท่าน ท่านจักทำอย่างไร ?”

มหาทุตตะตอบว่า “ข้าพเจ้าจักคลานเข้าไปกราบแทบเท้าของเขา และขอร้องยักยัดที่ได้กระทำต่อเขา เพื่อให้สิ้นเชื้อสิ้นซากแห่งเวรกรรมกันเสียที”

พระปันถกะจึงกล่าวความจริงให้มหาทุตตะฟังว่า

“พันธุ นายของท่านนั้น เขาโอฬาสีกรรมให้แก่ท่านแล้วจิตใจของเขาบริสุทธิ์แล้ว จงสบายใจเถิด และจงทำให้สงบบ้าง จงภาวนาถึงพระนามอันยิ่งใหญ่ของพระพุทธเจ้าเถิด”

กล่าวแล้วพระปันถกะก็สอนให้มหาทุตตะภาวนาว่า “อะระหัง อะระหัง” เมื่อเขาจำได้และกล่าวถูกต้องแล้ว มีอาการแสดงว่าใกล้จักสิ้นลมปรารถแล้ว พระปันถกะจึงรับถามขึ้นว่า “ก่อนที่จะท่านจักจากอาตมภาพไป ท่านมีอะไรจักสั่งเสียบ้างไหม ?”

มหาทุตตะจึงนึกขึ้นได้ว่า เขาควรจะส่งคืนสมบัติทั้งหมดที่เขาได้ทำโจรกรรมมาซุกซ่อนไว้ ให้แก่เจ้าของเดิม เขาจึงบอกให้พระปันถกะทราบถึงที่ซ่อนสมบัตินั้น และขอให้ท่านไปสู่โกสัมพี นำความไปบอกแก่พันธุให้จัดการเรื่องนี้ด้วย

เมื่อสั่งธุระเสร็จแล้ว มหาทุตตะก็รู้สึกอึดอัดใจ เขาเพ่งจิตนึกถึงพระคุณของพระพุทธเจ้า ปากก็กล่าวคำว่า “อะระหัง อะระหัง” จนกระทั่งขาดใจ

คน ทำ ดี
ย่อมร่าเริงในโลกนี้

คน ทำ ดี
ย่อมร่าเริงในโลกหน้า

คน ทำ ดี
ย่อมร่าเริงในโลกทั้งสอง

คน ทำ ดี
ย่อมร่าเริง เบิกบานใจยิ่งนัก
เมื่อมองเห็นแต่กรรมบริสุทธิ์
ของตน

ผลแห่งกรรมดี

เมื่อได้จัดการศพมหาทุตตะเสร็จเรียบร้อยแล้ว พระบันถกะก็ออกเดินทางไปสู่กรุงโกสัมพี พอถึงวิหารของพันธุ ก็เข้าไปกราบเท้าพระนารทเถระผู้เป็นอาจารย์ สนทนากันอยู่ครู่หนึ่งแล้วก็ตรงไปบ้านพันธุ และเล่าเหตุการณ์ที่ประสบมา ให้พันธุฟังโดยละเอียด

เมื่อพันธุได้ทราบข่าวนี้ก็รู้สึกดีใจในการที่ตนจักได้ทรัพย์มาทำประโยชน์ต่อไป เขาเคยนึกอยู่เสมอว่าทรัพย์เหล่านี้เป็นของสูญไปแล้ว ไม่เคยคิดฝันว่าจักได้กลับคืนมาอีก แต่ก็ได้คืนมาเหมือนฝัน เขาคิดว่านี่คือผลแห่งความดีที่เขาได้กระทำตลอดมา เพราะคิดถึงความดี คิดถึงการทำสิ่งที่เป็นกุศลสาธารณประโยชน์ เช่น การสละทรัพย์สร้างถนน สะพาน บ่อน้ำ โรงพยาบาลคนอนาถา ที่อาศัยคนชราและพิการ เหล่านี้ทำให้เขาอิ่มเอิบใจมีความสุข เมื่อได้ทราบว่าทรัพย์ที่ถูกปล้นไปจักได้คืนมา เพื่อสร้างสิ่งอันเป็นประโยชน์ต่อไปอีก เขาจึงดีใจ

พระบันถกะเป็นผู้นำทาง พาพันธุไปยังสถานที่ลับที่มหาทุตตะบอกไว้ เป็นชุมทรัพย์ที่ไม่มีใครรู้แหล่ง นอกจากพระบันถกะผู้เดียว เพราะพวกโจรที่รู้ที่ซ่อนสมบัติถูกฆ่าตาย

กรรมสนองกรรม

หมด และพวกโจรได้แตกคณะออกเป็นหลายเหล่า ชำกัณตายบ้าง ถูกเจ้าหน้าที่จับตัวได้บ้าง โจรภัยในป่านั้นจึงไม่มี การเดินทางของพันทุครั้งนี้เป็นไปโดยราบรื่นตลอด

เมื่อพากันเดินทางไปถึงหลุมฝังศพมหาทุตตะ กองเกวียนก็ต้องหยุดพัก และคนทั้งหมดก็พากันเดินทางด้วยเท้าไปสู่ถ้ำบนผาสูง และได้พบทรัพย์สมบัติเป็นอันมาก พันทุจึงให้คนทำบัญชีของเหล่านั้นไว้ เพื่อจักได้นำของที่มีใช้ของตนไปมอบให้เจ้าหน้าที่สืบหาเจ้าของต่อไป เพียงวันเดียว ก็จัดการขนสมบัติทั้งหมดได้เสร็จสิ้น

เมื่อกลับมาพักนอนใกล้หลุมฝังศพมหาทุตตะ พันทุก็นึกถึงมหาทุตตะ

เขาคิดว่า มหาทุตตะนี้เคยเป็นคนใช้เก่าแก่ การที่ได้กระทำผิดไปนั้นก็คงเป็นเพราะกรรมบางอย่างบันดาลให้คิดเห็นผิดเป็นชอบ จนต้องสิ้นชีวิตด้วยความทุกข์ยาก แต่อย่างไรก็ตาม ก่อนตายเขาได้สำนึกตนและสารภาพผิดแล้ว นับว่าเขาเป็นคนบริสุทธิ์ได้ ควรจักจารึกเรื่องนี้ไว้เป็นตัวอย่างสืบไป

ดังนั้น พันทุจึงได้จัดสร้างอนุสาวรีย์ไว้ตรงนั้น และเขียนประวัติของมหาทุตตะไว้

ตอนจบประวัติ ได้เขียนพุทธภาษิตว่า

“ทำบาปด้วยตน ย่อมเศร้าหมองแก่ตน

ทำบุญด้วยตน ย่อมหมดจดแก่ตน

กรรมสนองกรรม

ความเศร้าหมองและความหมดจดเกิดจากการกระทำของตน ใครจักทำให้ใครเศร้าหมองหรือหมดจดหาได้ไม่ ครูอาจารย์เป็นเพียงผู้บอกทางให้เท่านั้น การเดินทางเป็นหน้าที่ของตนเอง”

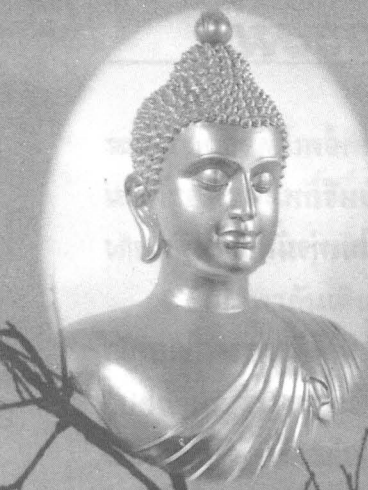
เมื่อทำทุกสิ่งเรียบร้อยแล้ว ทั้งหมดได้กล่าวคำไว้อาลัยมหาพุทธะ และพระปันถกะได้กล่าวแก่ที่ประชุมว่า

“ท่านทั้งหลาย คนเราเกิดมามีความตายเป็นธรรมดา เวลาเกิดมาเรามีได้เอาอะไรมา เวลาตายเราก็มิได้อะไรไป บุญกับบาปเท่านั้นเป็นสมบัติประจำชีพ บุญนำไปสู่สุคติ บาปนำไปสู่ทุกข์ คนผู้รักตนจึงพยายามทำความดี อันจักเป็นที่พึงของตนทั้งในโลกนี้และโลกหน้า

คนเราจักมีอยู่แต่เพียงกายนั้นไม่ได้ ต้องมีใจด้วย ใจนั้นเป็นสภาพกลางอากาศก็ได้ อาจชั่วก็ได้ สุดแล้วแต่การอบรม ถ้าอบรมด้านใดมากก็เป็นไปในด้านนั้น คนที่ทำชั่วนั้นเพราะตนหัดทำชั่วทีละน้อย นานๆ เข้าก็เต็มไปด้วยความชั่ว

ถ้ารู้สึกว่าการชั่วเป็นสิ่งไม่ดี นำทุกข์มาให้ตน และเกิดขึ้นเพราะเราไปฝึกมัน ก็จงเริ่มฝึกใหม่ คือฝึกเอาความชั่วออกจากตน แล้วฝึกหาความดีมาใส่ตนต่อไป

อย่าได้คิดว่า ไหนๆ ก็ชั่วไปแล้ว ชั่วให้ตลอดไปเถิด จงคิดว่า ก่อนนี้เรามีดี เตี้ยวันนี้เราจะหาแสงสว่างกันละ ก่อนนี้เราเขลา เตี้ยวันนี้เราจักหาปัญญากันละ

อย่าประพฤตีสั่งเลวทราม
อย่าอยู่ด้วยความประมาท
อย่ายึดถือความเห็นผิด
อย่าทำตนเป็นคนรกโลก

ลูกขึ้นเด็ก
จงประพฤตีสัจธรรม
เพราะผู้ประพฤติธรรม
ย่อมอยู่เป็นสุข
ทั้งในโลกนี้และโลกหน้า

กรรมสนองกรรม

ฉะนั้น ท่านทั้งหลายจงตื่นเถิด อย่ามัวเมาในความชั่วร้ายเลย จงทำตนให้เป็นที่พึงแก่ตน ด้วยการปฏิบัติตามพุทธธรรมเถิด”

ในกาลต่อมา ใครๆ ที่ผ่านป่านั้น ก็มักหยุดที่หลุมฝังศพของมหาทุตตะ แล้วอ่านชีวประวัติของเขา ถือเป็นเยี่ยงอย่างในการปฏิบัติฝึกหัดตนให้เป็นคนดีต่อไป อนุสาวรีย์นั้นจึงเป็นประโยชน์แก่คนเดินทางเป็นอันมาก

เมื่อพ้นทุลลภถึงที่อยู่ของตนแล้ว ก็นำความเรื่องนี้ไปแจ้งแก่เจ้าหน้าที่ตามระเบียบ และมอบทรัพย์สินส่วนที่ไม่ใช่ของตนให้แก่เจ้าหน้าที่เพื่อสืบทอดเจ้าของต่อไป เจ้าหน้าที่ก็ได้ไปประกาศหาเจ้าของตามกฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้ สมบัติส่วนใดที่ไม่มีผู้อ้างเป็นเจ้าของเกินกำหนดเวลา ทางราชการก็จัดมอบให้พ้นทุลลภทั้งหมด

พ้นทุลลภจึงจำต้องรับไว้โดยคิดว่า **ทรัพย์สินนี้มิใช่เป็นของตนเอง** ควรที่จักนำออกใช้มันในทางที่เป็นประโยชน์ เขาจึงได้ทำสิ่งที่เป็นสาธารณประโยชน์มากขึ้นอีก เป็นเหตุให้คนยากจนทั้งหลายพลอยได้รับผลประโยชน์นั้นๆ พ้นทุลลภเป็นปูชนียบุคคลของคนจน ใครๆ ในนครโกสัมพี พาราณสีและที่อื่นๆ ย่อมรู้จักนายพ้นทุลลภยิ่งด้วยกรุณาทั้งหลาย

ชีวิตในบั้นปลายของเขาเป็นชีวิตแห่งความสงบ เขาได้ทำตนเป็นคนดีตามหลักพุทธธรรมจริงๆ นอกจากทำดี

กรรมสนองกรรม

ด้วยตนเองแล้ว เขายังพยายามชักจูงคนอื่นให้มาทำความดี เช่นเขา ผู้ใดได้ทำดีอยู่แล้ว เขาก็ให้กำลังใจ ด้วยการกล่าวคำชมเชยยกย่องให้ปรากฏแก่ชุมชน

บ้านของเขาเป็นที่เลื่องลือพวกนักบวชทั้งหลาย แม้ว่าเขাজักเป็นศิษย์ของพระพุทธองค์ แต่เขาก็มิได้รังเกียจนักบวชศาสนาอื่น เขาถือว่่านักบวชเป็นผู้สงบทั้งนั้น ควรเป็นผู้ที่ได้รับความอุปการะและเคารพจากสามัญชน พันธุมิได้ถือศาสนาอย่างมัวเมาลุ่มหลง เขาถือว่าทุกศาสนาสอนคนให้เป็นคนดี จะมีแตกต่างกันบ้างก็ที่อุดมคติและหลักการประพฤติปฏิบัติ แต่เรื่องความแตกต่างกันหรือความสูงต่ำกว่ากันของคำสอน หาใช่เรื่องที่ควรโต้เถียงดูหมิ่นกันไม่

พันธุมีภรรยาคนเดียว แต่งงานกันมาตั้งแต่สมัยหนุ่มสาว เขารักภรรยาของเขามาก เขาทำหน้าที่ของพ่อบ้านที่ดีจริงๆ ทุกอย่าง เรื่องการอาชีพเป็นหน้าที่ของเขา แต่เรื่องการเก็บทรัพย์ที่หามาได้เป็นหน้าที่ของภรรยา เขาไม่เคยดูต่ำภรรยา ไม่เคยคิดนอกใจ ไม่เคยเห็นหญิงอื่นสวยกว่าเมียของตน อยู่ด้วยกันด้วยความเห็นอกเห็นใจกันจริงๆ เวลาสุขก็สุขด้วยกัน ถึงคราวทุกข์ก็ทุกข์ด้วยกัน เขาทั้งสองมีลูกชายด้วยกันถึงสามคน ลูกหญิงสี่คน ทุกคนมีความประพฤติดีตามพ่อแม่ ทุกคนโตแล้ว พันธุของการศึกษาได้ช่วยพ่อแม่ทำงานต่อไป เงินที่หาได้ทุกคนเอามาไว้เป็นกองกลาง ใครต้องการก็

กรรมสนองกรรม

นำไปใช้ได้ แต่พวกเขารู้จักใช้ ไม่จ่ายเดิบ ไม่จ่ายในทางที่ไม่จำเป็น ทุกคนรู้จักค่าของแรงงานและเงิน จึงรู้จักเก็บรู้จักใช้

ลูกชายทั้งสามคนเป็นคนขยันซื่อตรง รู้จักประพฤติตนในทางที่เหมาะสม ไม่ประพฤติในทางอบายมุข ทุกคนของเมาทุกชนิด ใช้เวลาว่างในการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเสมอ ส่วนลูกหญิงทั้งสี่ก็ได้รับการศึกษาตามที่ผู้หญิงจะต้องเรียน วิชาของแม่บ้านอันเป็นสมบัติประจำตัวของหญิง เขาทุกคนมีความชำนาญ และเป็นคนสงบเสงี่ยมเจียมตัวแบบผู้หญิง มิใช่เป็นหญิงครึ่งชายครึ่งไม่น่าดู พ่อแม่เบาใจมาก เพราะลูกของตนเป็นคนดี

การที่เป็นเช่นนี้เป็นผลเนื่องมาจากความดีของพ่อแม่เป็นใหญ่ เพราะพ่อแม่เป็นครูคนแรกของลูก พ่อแม่ดีลูกก็ดีด้วย พ่อแม่เลวลูกก็เลอะเทอะไปหมด พันทุกับครอบครัวของเขาจึงได้แต่ความสงบใจ เพราะในครอบครัวของเขามีพระคุ้มครองอยู่เสมอ พระย่อมอยู่กับบุคคลผู้กระทำความดี ส่วนผิ้นั้นย่อมอยู่กับบุคคลผู้กระทำความชั่ว

ชีวิตของคนเราเริ่มต้นด้วยการเกิด เมื่อเกิดแล้วก็แก่เจ็บ และถึงจุดหมายปลายทางคือ ความตาย ความตายเป็นที่สุดของชีวิต เป็นสิ่งที่ทุกคนหนีไม่พ้น ไม่ว่าเขาจักมีฐานะเป็นอย่างไร สำหรับพันทุก็เช่นเดียวกัน เวลานี้เขาแก่มากแล้ว ร่างกายของเขาทรุดโทรมมาก แต่ใจของเขายังคงแข็งแกร่งอยู่

กรรมสนองกรรม

ด้วยความดีเสมอ ในที่สุดเขาก็ป่วยมาก จนหมดความสามารถของแพทย์จะเยียวยาได้ แต่พันทุหาได้เป็นทุกข์ในอาการป่วยของเขาไม่ เพราะเขาเคยคิดอยู่เสมอว่า “ชีวิตจักหนีความตายหาพ้นไม่” เมื่ออาการป่วยหนักลงเขาจึงเรียกลูกๆ มาสั่งว่า

“ลูกเอ๋ย...ร่างกายของพ่อ ทนต่อความป่วยไม่ได้แล้ว อีกไม่นานพ่อก็จักต้องตาย พ่อไม่มีอะไรห่วงหรรอก เพราะพ่อทำหน้าที่ของพ่อสมบูรณ์แล้ว พ่ออุ่นใจเสมอว่า พ่อมีลูกที่ดีเชื่อฟังคำสั่งสอนของพ่อ แม้พ่อจักตายไป ก็ตายด้วยความสงบ

พ่อไปแล้ว เจ้าทุกคนต้องอยู่ด้วยความสามัคคีจริงๆ พี่ต้องเป็นคนปกครองน้องๆ ให้มีความสุข อุปการะน้องให้ตั้งตัวได้ จงเคารพแม่ของเจ้าให้มาก จงรักญาติและรักเพื่อนบ้านเหมือนกับรักตัวเองทุกคน จงจำคำของพ่อให้ดีว่า ถ้าเจ้าเกลียดผู้อื่น ผู้อื่นเขาจักเกลียดเจ้า ถ้าเจ้ารักผู้อื่น ผู้อื่นเขาจักรักเจ้า ถ้าเจ้าช่วยเขา เขาก็จักช่วยเจ้า ถ้าเจ้าทำลายเขา เขาก็จักทำลายเจ้า

จงเดินตามทางที่พ่อเดินมาแล้ว ถ้าเจ้าสามัคคีกัน..เจ้าอยู่ ถ้าแยกกัน..เจ้าจักตาย

อย่าอยู่ในโลกด้วยความหลง แต่จงอยู่ด้วยความเข้าใจมันตามที่เป็นจริง

กรรมสนองกรรม

นี่คือ มรดกของพ่อ ที่มอบให้เจ้าทุกคน

ขอพระจงอยู่กับเจ้าเสมอเถิด”

สั่งความสำเร็จแล้วเขาก็นอนนิ่ง หายใจแผ่วๆ สักครู่
ก็หยุดหายใจ

เปลวไฟแห่งชีวิตดับแล้ว

ทุกคนในที่นั้นสงบเงียบ

ไม่มีใครร้องไห้เลย เพราะทุกคนได้รับการอบรมให้
ทราบความจริงของสภาพธรรมดาอยู่แล้วว่า

“...ทุกอย่างย่อมมีจุดจบของมัน

จะห้ามความตายหาได้ไม่...”

สิ่งที่ควรพิจารณาเนื่องๆ

๕

๑. ควรพิจารณาเนื่องๆ ว่า เรามีความแก่เป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความแก่ไปได้
๒. ควรพิจารณาเนื่องๆ ว่า เรามีความเจ็บเป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความเจ็บไปได้
๓. ควรพิจารณาเนื่องๆ ว่า เรามีความตายเป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความตายไปได้
๔. ควรพิจารณาเนื่องๆ ว่า เราจะต้องพลัดพรากจากของรักของชอบใจทั้งสิ้น
๕. ควรพิจารณาเนื่องๆ ว่า เรามีกรรมเป็นของตัว เราทำดีจักได้ดี ทำชั่วจักได้ชั่ว

วัน คื น ล่ ว ง ไป ๆ

บั ต นี้ เ ร า ก่ า ลั ง ทำ อ ะ ไ ร อ ยู่

-พุทธวจนะ-

อย่าดูถูกบุญเล็กน้อยว่าจักไม่สนองผล
น้ำตกจากเวหาที่ละลายดๆ ยังเต็มตุ่มได้ จันใด
นักปราชญ์สะสมบุญที่ละเล็กละน้อย
ย่อมเต็มด้วยบุญได้จันนั้น

*อย่าเห็นเป็นความดีเล็กน้อยจึงไม่ทำ
อย่าเห็นเป็นความชั่วเล็กน้อยแล้วจึงทำ*

อย่าดูถูกความชั่วเล็กน้อยว่าจักไม่สนองผล
น้ำตกจากเวหาที่ละลายดๆ ยังเต็มตุ่มได้ จันใด
คนพาลทำความชั่วที่ละเล็กละน้อย
ย่อมเต็มด้วยความชั่วได้จันนั้น

-พุทธวจนะ-